

tribuna

LIST SLOVENSКИH ŠTUDENTOV

LETO XV.

Ljubljana,

24. II. 1965

Številka 3

SLAVISTI O REFORMI

Prvi študentje, ki so začeli študirati po novem reformiranem načinu visokošolskega študija, so že opravili končne diplomske izpite. Zato menimo, da je že čas, ko lahko kritično presodimo dobre in slabe strani reformiranega študija, skušamo poiskati razumna dopolnila in spremembe za novi statut in učne programe.

Ko se vprašujemo o vzrokih, ki so pred leti sprožili zadnjo visokošolsko reformo, se zdi, da je eden glavnih časovna ekonomizacija študija. Na filozofski fakulteti, točneje na jezikovnih in literarnih oddelkih ter na vseh tistih, ki pripravljajo tako imenovan pedagoški kader, se je pridružila še zahteva, ki jo narekuje praksa, to je šola: zgodilo se je namreč, da diplomirani profesor, ki je prej študiral na primer samo angleščino, na gimnaziji ni imel dovolj ur za polno zaposlitev. Da te nevarnosti ne bi bilo, je bil uveden dvopredmetni študij. Če pritejemo še resnico, da se npr. na našem oddelku razcepita ta dva predmeta še na jezik in književnost, postane študij pravzaprav štiripredmeten. S tem se jasno takoj vsili vprašanje, ali si lahko šola, ki je tudi strokovna, dovoli takšno širino in, ali na račun nje ne trpi strokovnost sama. Od tega odgovora je po našem mnenju odvisna upravičenost oziroma neupravičenost reforme. Seveda ne moremo popolnoma zanesljivo odločiti, kateri način je boljši: enopredmetni, kot ga imajo v Zagrebu in Beogradu, ali dvopredmetni, kakršen je naš. Prvi bo gotovo dal več strokovno poglobljene izobrazbe, drugi je gotovo bolj praktičen glede na šolske potrebe. S tem se spet povrnemo na tisto večno točko, kjer ni jasno, čemu dajemo na fakulteti prednost: znanstvenemu delu ali »produciranju«
prosvetnjakov.

Z novo reformo je razdeljen študij na tri stopnje. Po našem mišljenju je bil namen prve stopnje predvsem ta, da bi dobili v prvih dveh letih študentje osnovo za poglobljen študij na drugi stopnji, vsi tisti pa, ki želijo po dveh letih v službo, naj bi dobili zaokroženo strokovno in pedagoško znanje, ki je potrebno za učitelja v višjih razredih osnovne šole.

Namen je bil dokaj jasen in niti ne slab. Problemi pa so se začeli javljati ob vprašanju, kako vskladiti študij na prvi stopnji, da bo res zadovoljil vse študente, tako tiste, ki so se odločili za celoten študij, kot tiste, ki mislijo končati samo prvo stopnjo. Ze pri prvih diplomskih izpiti se je pokazalo, da pri tem niso vsi študentje v enakopravnem položaju. Za vpis na drugo stopnjo mora vsak slavist opraviti poleg ostalih izpitov še diplomski izpit iz dveh književnosti in dveh jezikov z dvema klavzurnima nalogama. Če se zamislimo ob dejstvu, da je tako skupno število izpitov, ki so pogoj za naslednjo stopnjo, doseglo število dvajset, da študentje nimajo na razpolago primer-

(Nadaljevanje na 5. strani)

Govori se, da so ob koncu preteklega leta ugotovili na nekaterih fakultetah suficit denarnih sredstev. Z medicinske fakultete pa smo zvedeli tole:

Suficit ob koncu leta je znašal 51 milijonov; od tega so 33 milijonov namenili za letošnje nagrade, 3 milijone so razdelili za prekoračene obroke, 15 milijonov pa so si razdelili kot nagrade v znesku 25 odst. od plače.

Ob tem se nam vsiljujeta dve vprašanji: ali so tovariši na medicinski fakulteti našli res najustrenejši način, da si pomagajo pri svojih sorazmerno (verjetno) nizkih dohodkih? In pa: ali res nikjer na fakulteti ni nobenih potreb po finančni podpori? R. M.

Ob Prešernovih nagradah

Podelitev Prešernovih nagrad za študente ljubljanske univerze je postala že tradicija, in sicer tradicija, ki je vredna vse pohvale. Menim pa, da bi v sedanjih razmerah lahko prišlo do določenih sprememb, oziroma boljše rečeno, določenih dopolnitev in izpopolnitev. Za to je možnost prav sedaj, ko je v pripravi novi statut Prešernovega sklada, čeprav le-ta ni v neposredni zvezi z univerzo in njenimi nagradami ob osmem februarju.

Do sedaj je bila praksa na našem vseučilišču, da so ob slovenskem prazniku študentje dobili priznanje za dosežke na področju kulture in znanosti. Predvsem so to bile diplomske in seminarske naloge ter raziskovalna prizadevanja v inštitutih posameznih fakultet. Mnenja sem, da je to danes že malce preozko. Študentje, se kulturno ne prizadevajo samo v šolskih prostorih, ampak se mnogi od njih aktivno vključujejo tudi v publicistiko, bodisi v študentski Tribuni, ali pa v drugih revijah in časopisih. Publicistično delovanje pa je kulturno udejstvovanje. Zato bi najbolj aktivni, sposobni in angažirani mladi publicisti, ki soustvarjajo našo socialistično kulturo, lahko dobili neke vrste javno priznanje. Morda bi to vlogo prevzelo prav podeljevanje študentskih Prešernovih nagrad tudi za novinarsko dejavnost.

Tudi študentska organizacija ima v svojih vrstah mladince in mladinke, ki mnogo ur žrtvujejo za razcvet študentske kulture, oziroma za angažiranje visokošolcev na tem področju, ki je precej zanemarjeno. Tudi za take entuziaste bi bila javna nagrada velika spodbuda in priznanje. To se mi zdi še toliko bolj realno in možno ter upravičeno, ker je to res izvenšolska dejavnost, se pravi prostovoljna, v nasprotju z diplomami in seminarskimi nalogami, ki so pač študijska obveznost.

Elemente takega koncepta nagrad so osvojile naše akademije za igrilstvo, likovno in glasbeno umetnost, kjer podeljujejo priznanja za šolsko in izvenšolsko delo svojih slušateljev.

Vse to potrjuje misel, da bi se dalo tudi na univerzi malo razširiti koncept in kriterije pri določanju Prešernovih nagrad.

Pavle Čelik

ŠE VEDNO ZELO SLABO MATERIALNO STANJE

Socialno-ekonomsko stanje na filozofski fakulteti je z ozirom na druge fakultete zelo slabo. Čeprav bi pričakovali, da se bo odstotek štipendij glede na lanskolnetno priporočilo SZDL in izvršnega sveta dvignil, pa je analiza, ki jo je pripravila socialno-ekonomska komisija pri fakultetnem odboru filozofske fakultete, pokazala drugačne rezultate. V zadnjih letih je prevladovala tendenca po zapostavljanju faktorja socialnega porekla. Ta tendenca je bila negativna in je zapirala oči pred dejstvom, da se kadri v humanističnih vedah rekrutirajo v večini primerov iz vrst uslužbencev, to pa v humanističnih vedah pospešuje razkorak med manualnim in duhovnim delom.

V študijskem letu 1964/65 se je na filozofski fakulteti redno vpisalo 1314 študentov, v njihovem dokaj različnem socialnem poreklu pa je vsekakor največ študentov, ki izhajajo iz uslužbenških in upokojenških družin (1037 ali 78,91 odstotka) znatno manj pa je ostalih, in sicer z delavskim poreklom 88 (6,69 odstotka), kmečkim 75 (5,70 odstotka), obrtniškimi 59 (4,49 odstotka) in prostih poklicev 55 (4,18 odstotka). Analiza bi vsekakor pridobila še več na vrednosti, če bi ugotovila, koliko je študentov, katerih socialno poreklo izvira iz uslužbenških in koliko je tistih iz upokojenških. To se mi zdi potrebno, ker sodim, da so študentje iz uslužbenških družin verjetno bolj materialno stimulirani.

V študijskem letu 1963/64 je od 1179 študentov prejelo štipendijo 359 študentov. Povprečna višina štipendije je bila 15.001 dinar. Zaskrbijoče pa je dejstvo, da se je letos povprečna štipendija dvignila le za 3.705 dinarjev in znaša 18.705 dinarjev. Majhen je tudi odstotek študentov, ki prejema štipendijo. Ta odstotek je celo manjši z ozirom na lansko leto (lani 28,72 odstotka, letos 25,97 odstotka).

Razumljivo je, da bodo študente na humanističnih vedah štipendirale zlasti družbeno-politične skupnosti (okraj in občine), zato je število teh največje (209), skupni mesečni znesek pa, ki ga izdajo, znaša 3.668.240 din (povprečna štipendija 17.500 din), nato sledijo republiške organizacije 1.788.500 din (86 študentov, povprečna štipendija 20.796 din), gospodarske organizacije ne kažejo prevelikega zanimanja za slušatelje te fakultete, saj štipendirajo le 44 študentov (mesečni znesek 767.500 din, povprečna štipendija 17.443 din). Ostali štipenditorji pa štipendirajo 31 študentov s povprečno štipen-

dijo 20.419 din. Občine in okraj bi vsekakor potrebovali več strokovnjakov s te fakultete, kot pa jih dejansko štipendirajo. Vendar se dogaja to, da mnoge revnejše občine ne premorejo finančnih sredstev, bogatejše pa, ki bi lahko štipendirale, pa za to niso zainteresirane, ker slušatelje te fakultete dobe (z ozirom na ugodnosti, ki jih nudijo) na druge načine. Ta razlika pa je zlasti občutna med podeželjem in večjimi mesti.

Največ štipendistov je na psihologiji (77), vendar pa je odstotek zelo nizek (24,64 odstotka), ker je na ta oddelek vpisano mnogo slušateljev (273). Se najboljše stanje je na slavistiki, kjer od 150 študentov, prejema štipendijo 71 slušatelj. Kljub temu pa tudi tu odstotek štipendistov ne preseže polovice. Za ilustracijo še nekaj števil: na sociologiji je 24 štipendistov (30,72 odstotka), na zgodovini 19 (30,59 odstotka), pedagogiki 21 (26,25 odstotka), germanistiki 67 (22,11 odstotka), romanistiki 12 (14,76 odstotka), arheologiji 7 (43,68 odstotka) itd.

Razumljivo je, da so bili ostali študentje, in teh je večina, prisiljeni, da izkoristijo vse možnosti, ki jim jih v reševanju njihovega slabega materialnega položaja nudi ZSJ. Kljub temu da se upiramo, da krediti ne bi postali stalna praksa reševanja materialnega stanja, to naj bi še vedno baziralo na štipendiranju, pa je prav kreditiranje prišlo do polnega izraza na tej fakulteti. V oktoberskem roku je zanje zaprosilo 91 študentov in že samo dejstvo, da le dvema študentoma ta kredit ni bil dodeljen, nam jasno pove, kako slabo je materialno stanje mnogih slušateljev. V decembrskem roku je za kredit zaprosilo še 10 študentov, katerim pa ga še niso odobrili, ker primanjkuje finančnih sredstev. Višina kreditov se giblje od 5.000 do 25.000 dinarjev. Zanimivo je tudi socialno poreklo prosilcev, iz katerega lahko vidimo, da je za kredite zaprosilo največ študentov iz delavskih družin 36 (41,04 odstotka), iz uslužbenških 27 (30,78 odstotka), velik pa je tudi odstotek iz kmečkih družin 23 (26,22 odstotka).

Veliko je tudi število subvencij, saj je zanje bilo vloženih 110 prošelj, ugodno pa so jih do konca decembra rešili 86. To se pravi, da je veliko študentov, katerih individualni znesek ne presega 15.000 dinarjev. Številke pa nam tudi pokažejo, da je od dodeljenih subvencij veliko število takih z najvišjim možnim zneskom na mesec (7.000 do 8.000 din). Celotni januarjski znesek za subvencije je znašal

511.000 dinarjev. Podatki pa niso dokončni, ker akcija še ni končana.

Za samopomoč je zaprosilo 50 študentov, celotni znesek izplačane samopomoči pa znaša 184.000 din. Iz podatkov je tudi razvidno, da se na kredite najbolj vežejo študentje prvih letnikov (47,56 odstotka), to pa je tudi razumljivo, saj ti najtežje dobe štipendije. Za normalni študij pa so prav ti najbolj potrebni pomoči, ker so v tem letniku študijski pogoji zelo zahtevni (selekcija), kar je vzrok tudi velikemu osipu.

Študentje filozofske fakultete se honorarno zaposlujejo predvsem kot inštruktorji. Zaposlenih je približno 150 študentov (od tega 130 za daljšo dobo). To število pa je verjetno še višje, ker komisiji ni uspelo dobiti točnejših podatkov.

Iz vsega tega bi težko napravili kakšne bistvene zaključke, ker niso analize

o socialno-ekonomskem stanju napravljene za celotno univerzo, kljub temu pa lahko ugotovimo, da je obstoječe stanje zelo slabo in zaskrbujoče, to pa predvsem zaradi tega, ker so se povprečni življenjski stroški z lanskimi 23.580 din dvignili na 29.300 din. Ne sme nas zaslepiti tudi to, da se je povprečna štipendija dvignila za 3.705 din, če so se po drugi strani dvignili življenjski stroški za približno 5.000 din. Iz tega vidimo, da se standard študenta ni bistveno ali pa celo nič popravil. Krediti so potemtakem na filozofski fakulteti le delni izhod v sili, ki pripomorejo k dvigu standarda, pomenijo pa dodatno obremenitev (odplačevanje v letih službovanja). Vsekakor pa ne bi smeli postati stalna oblika. Mislim, da bi morali poskrbeti za to, da bi se tudi na filozofski fakulteti bistveno dvignil odstotek štipendiranja. Od tega pa je v nemajhni meri odvisna tudi večja poglobljenost in intenzivnost slušateljev pri študiju.

Zaradi vse večjega dela na socialno-ekonomskem področju pa bo v prihodnje potrebno razmisliti tudi o namestitvi plačane osebe, ki bi skupno z ekonomsko komisijo kontinuirano zasledovala in reševala pereče probleme s tega področja.

M. Maté

ENAJSTA KONFERENCA ŠTUDENTSKEGA TISKA

Letošnja, enajsta konferenca jugoslovanskega študentskega tiska je bila od 22. do 24. januarja v Skopju v organizaciji uredništva lista študentov Makedonije »Studentski zbor«.

Poleg uvodnega referata gostitelja »VIII. kongres, univerza in študentski tisk«, sta bila predstavljena še dva referata: »Fiziognomija študentskega lista v sodobnih pogojih« (referat uredništva »Studenta« — Beograd) in »Informiranost študentov v visokošolskih središčih« (referat uredništva »Studentska tribina« — Split). Zadnji referat je povzročil posebno zanimanje s trditvijo, da je obseg obveščanja v študentskih vrstah še zmeraj nezadosten, pa je zaradi tega treba čimprej organizacijsko, kadrovsko in materialno pomagati uredništvom študentskih listov, kakor tudi izkoristiti razne druge sodobne oblike obveščanja (študentske radijske oddaje, bilteni, tribune, novi listi itd.).

Za delo v komisijah sta uvodne postavke razložili uredništvi lista »Index Novi Sad o problematiki univerzitetne rubrike in uredništvo »Studentski list« — Zagreb o nekaterih pogledih dela v kulturni rubriki.

Razen urednikov in sodelavcev študentskih listov so v delu konference sodelovali številni predstavniki raznih ustanov

s področja obveščanja, družbeno-političnih organizacij ter študentskih odborov in komitejev vseh visokošolskih središč iz vse države.

Ne glede na veliko zavzemanje in pohvalne napore organizatorjev, je splošni vtis, da samo delo konference ni izpolnilo pričakovanj. Kljub zanimivi in na trenutke dokaj žolčni razpravi, se je pokazalo, da še vedno ni poznavanja o osnovnih in najvažnejših problemih, o katerih bi taka konferenca mogla in morala razpravljati, oziroma prinesla meritorne zaključke, ki bi bili koristni za vse študentske liste. Zato bo v sredi marca v organizaciji centralnega odbora Zveze študentov Jugoslavije posebno posvetovanje o študentskem tisku in publicistiki.

Po zaključku konference je posebna delegacija študentskih listov sodelovala tudi pri delu kongresa Zveze novinarjev Jugoslavije, ki je bil v Mostarju, kjer so razložili zahteve in stališča za reguliranje statusa novinarjev, urednikov in sodelavcev študentskih listov.

Miloš Rotar

Zveza študentskih organizacij Ljudske tehnike vabi svoje člane in ostale študente na V. redno letno skupščino, ki bo 5. III. 1965 ob 18. uri v IV. bloku v študentskem naselju.

OB RAZPRAVI O OSNUTKU ZAKONA O VISOKEM ŠOLSTVU

Je stopenjski študij res potreben?

Ko v zadnjem času vse pogosteje razpravljamo o osnutku zakona o visokošolstvu, vse preveč pozabljamo, da je naše visokošolstvo že vrsto let v procesu reforme, kar je pri nas, v SR Sloveniji, še bolj čutiti, saj ravno Slovenci težimo po samosvoji reformi.

In pogledimo, kaj je narekovalo reformo naše univerze! Prvič nas je v to prisilila velika potreba po strokovnih kadrih zaradi vse hitrejšega družbeno-gospodarskega razvoja in drugič: rušenje starih tradicij univerze in univerzitetnih profesorjev, ki so se ozko zapirali v svoje kroge. Tako je bila univerza zbirališče »starih« profesorjev in nekaj študentov, njen razvoj pa ni šel v korak z našim socialističnim razvojem.

Pričeli smo z odstopanjem od tradicij, ko je bilo visoko šolstvo le univerza, pričeli smo z ustanavljanjem visokih in višjih šol v vseh krajih, kjer so bili za to ugodni pogoji. Vrata višjih šol in univerze smo odprli vsem brez ozira na predhodno izobrazbo, čeprav tudi v pedagoške sposobnosti predavateljskega kadra, ki smo ga postavljali, nismo bili najbolj prepričani. Rezultati so seveda temu primerni, poleg tega pa gre odstotek študentov rapidno navzgor, lahko pa vse bolj dvomimo o pravi visokošolski izobrazbi našega diplomiranega kadra. Višje šole so preveč usmerjene v vzgojo kadrov — sicer primernih za prakso, postavljajo pa se vprašanja, ali bo takšen ozko usmerjen kader pravi nosilec hitrega znanstvenega razvoja?

Menim, da smo v fazi, ko lahko rečemo, da je kritična doba za nami. Če smo namreč napravili takšen tip reforme, da

zadostimo potrebam našega razvoja, potem smo uspeli (seveda, če ne za ceno strokovnjakov, ki bodo ostali v svoji ozki praksi do upokojitve) in lahko pričnemo misliti na to, da je čas, da pričnemo z ustvarjanjem tipa reforme, ki bo osnova za ves nadaljnji razvoj visokega šolstva pri nas. Sicer je res, da hiter razvoj znanosti in tehnike zahteva nenehno izpopolnjevanje visokošolskega sistema, vendar pa neko osnovo, na kateri bomo gradili, moramo le imeti.

Menim, da bi bila morda rešitev prav zlata sredina med reformiranim študijem in prejšnjim starim klasičnim načinom. Menda bi bil diplomant, ki bi ga dal tip univerze, ki bi bila sredina starega klasičnega načina in sedanjega tipa, strokovnjak, kakršnega današnja družba pričakuje. Kljub mišljenju nekaterih, naj univerzo reformirajo ljudje izven nje, sem osebno odločno proti temu, saj so vse težave in reformirane reforme verjetno posledica tega, ker je sedanja reforma v glavnem delo ljudi izven univerze. Menim, da je sicer dobro, da iniciativa prihaja izven univerze, saj nekateri profesorji za reformo res niso zainteresirani, sam proces reforme pa naj bo delo ljudi znotraj univerze.

Velik kamen spotike v novem osnutku zakona o visokem šolstvu je člen, ki pravi da je univerza združenje najmanj treh višjih šol. Menim, da je člen v osnovi zgrešen, ker se postavlja vprašanje, ali ustanovimo z določenim številom univerz ali zato, da jih imamo sicer manj, da pa so te res pravo mesto visokega izobraževanja, in kar je še pomembnejše, torišče znanstveno-raziskovalnega dela. Menim, da ni treba pretiravati s številom univerz, ampak jih je treba ostreje kako doslej ločiti od visokih in višjih šol. Ustanovljaj-

mo višje šole, ki naj bodo logično nadaljevanje študija na srednjih strokovnih šolah, prenehajmo pa z enačenjem diplomantov teh višjih šol s študenti, ki končajo dva letnika fakultete. Menim, da je precej argumentov za mnenje, da bi bilo treba ukiniti prve stopnje na fakultetah, ali pa jih vsaj v osnovi popolno reorganizirati. Velik vpliv pri tem ima dejstvo, da je štiriletni študij na fakulteti bolj teoretično poglobljen in nas je sedanjim načinom stopenjskega študija prisilil, da smo pouk reformirali in posledice tega je to, da se študent marsikje v tretjem letniku učil teorije, ki bi jo zlahka obvladal že v prvem letniku. Prva stopnja naj namreč študenta preusmeri predvsem v prakso, medtem ko naj ima diplomant fakultete obširno teoretično in praktično znanje, ki mu mora biti tudi osnova za morebitno znanstveno raziskovalno delo. Tukaj se mi zdi, da je bistvo razlike med prvo stopnjo fakultete in višjo šolo, istočasno pa tudi bistvena razlika podajanja pouka na višji šoli in fakulteti, ki je del univerze, in ravno zato po mojem mnenju drugim ne more biti enačenja fakultete — univerza z višjo šolo — univerza. Menim, da tudi dejstvo, da več kot 90 odstotkov študentov na fakultetah nadaljuje študij na drugi stopnji govorno kaže, da sistem stopenjskega študija na fakultetah morda le ni nujen. Mogoče bi težave, ki jih imamo z reformiranim študijem na nekaterih fakultetah, lahko dale za posledico ukinitve stopenjskega študija na fakultetah, ali pa njegovo popolno reorganizacijo. Da pa bi dali možnost tudi sistemu številu, ki se zadovoljuje s prvo stopnjo, pa ustanovljajmo še nove visoke in višje šole, ki so po mojem logičen podaljšek srednjih strokovnih šol z dajanjem praktičnega strokovnega znanja z določenim profilom, ne morejo pa biti de' univerze in je zato enačenje prvih stopenj s prvima dvema

letnikoma fakultete nemogoče, čeprav so si v sedanjem sistemu blizu, oziroma jih nekateri celo upravičeno enačijo.

Seveda pa nisem zato, da bi diplomantom prve stopnje preprečili nadaljnje šolanje, kar bi se sicer z odpravo prvih stopenj na fakultetah lahko zgodilo. Menim, da bi bilo tukaj treba najti način, kako omogočiti tistim redkim študentom, ki bi to želeli, nadaljevanje študija na fakulteti, seveda če bi stopenjski študij odpravili. Če smo pred leti odprli vrata univerze vsem, bi lahko ta prehod brez škode omogočili morda s sprejemnimi izpiti.

Menim, da je vprašanje visokošolstva, ki je med drugim tudi nosilec našega kulturnega nivoja, problem našega celotnega družbenega razvoja. Lahko pa rečemo, da posvečamo očitno več pozornosti nekaterim mnogo manj pomembnim vprašanjem. Pred leti smo stremeli za čim večjo osamosvojitvijo posameznih delov univerze, to je fakultet, sedaj pa hočemo na hitro sprejeti nov zakon, ki naj bi bil v osnovi nasprotje tem dosedanjim težnjam, saj je nov osnutek zakona v bistvu centralističen. Zahteva, da se v nekaj tednih izdelajo priporobe za osnutek novega zakona so samo dokaz, da so nam težnje po globljem, serioznem proučevanju tega problema — če sploh obstajajo — že v osnovi onemogočene.

Menim torej, da obstajata dve varianti: da namesto sprejema začasnega zakona začasno potrjujemo statute fakultet, ki jih bo kljub temu potrebnost še večkrat popravljati, ali pa da sprejmemo zakon, ki bo resen, istočasno pa angažiramo celotno naše visoko šolstvo in pričnimo s študijskim proučevanjem prejšnjega in sedanjega sistema. Morda bomo tako uspeli pripraviti zakon, ki bo resnično odraz težnje, potreb in možnosti naše socialistične ureditve.

Srečko Rutar

K razpravi o statutu Tribune

Z zanimanjem sem na zadnjem zboru Tribune v Naselju poslušal različne predloge povezane s statutom tega lista. Prebral sem tudi članek Veljka Rusa, ki razpravlja o tem vprašanju. Naj k vsem dosedanjim razpravam dodam še svoje mnenje. Ne bi se v celoti strinjal s tistimi, ki trdijo, da je potrebno upravljanje Tribune zožiti na krog sodelavcev. Namenoma sem uporabil besedo zožiti, ker sem prepričan, da dejansko gre za zoževanje, saj se onemogoča vpis širše družbene skup-

nosti. Če bi obveljal princip samouprave sodelavcev, bi družba ne imela nobenega neposrednega vpliva.

Iz dosedanjih razprav o tem, koga naj bi statut imenoval za sodelavca »Tribune«, izhaja, da bi to bil vsak, ki bi v šestih mesecih objavil vsaj dva članka. Ob tem se mi postavlja vprašanje, ali je to docela objektivno merilo. Ali ni sodelavec v širšem pomenu besede tudi tisti, ki na zborih lista, ali kako drugače vpliva na koncept in njegovo vsebino? Po mojem mnenju bi med sodelavce lahko šteli tudi te.

Seveda pa je tehnično težko ugotoviti, kdo so vse sodelavci, zato tudi iz tega razloga ne bi kazalo samoupravljanje reducirati izključno na sodelavce. Na zboru Tribune je bilo dokaj dobro pojasnjeno, da ne kaže enačiti ustavnega določila o delovnem principu v celoti tudi za revije oziroma časopise. Zaradi tega tudi nimamo primera v naši praksi, da bi bilo samoupravljanje informativnih sredstev reducirano izključno na sodelavce. Kolikor vem, obstajajo poleg drugih organov izdajateljski sveti, v katerih so predstavniki sodelav-

cev in predstavniki družbe. Prav je, da tako ostane v prihodnje tudi pri študentskem glasilu. Socialistična družba je zainteresirana za socialistično vsebino vseh informativnih sredstev in ne more in ne sme dovoliti, da bi se ustvarjale interesne skupine, ki bi delovale neodvisno od družbenih interesov. Po ustavi gredo samoupravne pravice tudi tistim, ki sredstva ustvarjajo, torej širši družbeni skupnosti in končno tudi tistim, ki sredstva odstopajo nekemu za določeno dejavnost.

V obravnavanem primeru gre posredno za študentsko organizacijo, ki je izdajatelj lista in, ki posreduje sredstva za njegovo izhajanje.

Najmanj, kar lahko zahtevamo v tem primeru, je, da zagotovimo določene upravljavske pravice študentski organizaciji, ki naj izvoli svoje predstavnike v samoupravni organ, ki ga bo določil statut. V tem organu pa naj bodo zastopani tudi predstavniki sodelavcev časopisa oz. tisti, ki v list pišejo. Tako se bo po mojem mnenju najbolje usklajeval posamični in družbeni interes. Samoupravnemu organu, ki naj bi ga sestavljali izključno sodelavci il-

sta, pa je potrebno s statutom določiti konkretne pravice in dolžnosti predvsem s področja, ki zadeva temeljne pravice občana v delovnem odnosu s izjemo samoupravnih pravic, ki se tičejo koncepta in vsebine lista, ki naj bodo urejene tako, kot je bilo že omenjeno.

Navsezadnje se mi vsiljuje tudi vprašanje, zakaj bi prav študentsko glasilo glede upravljanja moralo biti v izjemnem položaju, torej v takem, kot sedaj ni nobeno informacijsko sredstvo. Bolje je, da ne iščemo na silo novih form, temveč da bolj kot doslej prisluhnemo naši stvarnosti in jo v Tribuni obravnavamo ne kot iztrgane pojave, temveč kot splet izredno kompliciranih objektivnih dejstev. Nima tudi pomena, da si Tribuna nađene naziv najbolj kompetentnega in najbolj kvalificiranega razsojevalca o družbenih pojavih.

Menim, da bi statut Tribune moral onemogočiti objavo prispevkov, ki so družbeno nespremljivi. To pa so taki, ki v prikriti ali v neprekriti obliki postavljajo družbeno nesprejemljive politične zahteve. T. Stefanec

Še o prvem zboru Tribune

V članku tovariša Pivca, ki je izšel v 2. številki letošnje Tribune pod naslovom Prvi zbor Tribune, naj bi bralci Tribune dobili vtis o poteku omenjenega zbora in o vsebini razprave.

Ker sem se zbora udeležil, ne morem mimo vrstic, kjer trdi avtor, da vse je večina diskutantov, od katerih ni nihče ugo-

varjal načelnim postavkam predsedstva UO ZSJ, strinjala z osnovnim vsebinskim konceptom Tribune.

Če je bil članek zamišljen kot informacija, kjer naj bi bila dejstva samo nanašena, pomenijo te vrstice neobjektivno poročanje oziroma namerno ali nenamerno potvarjanje resnice. Če pa je avtor poskušal napisati oceno zbora, mu ta poskus ni uspel. Nikjer ne zasledim jasno oblikovanega avtorjevega stališča do razprav, ki predstavljajo dokaj divergentne poglede na dosedanji vsebinski koncept Tribune in na koncept v prihodnjem obdobju.

Nimam namena razpravljati o pozitivni ali negativni vsebinski orientaciji Tribune v preteklosti, niti ne nameravam pisati o nadaljnjem vsebinskem konceptu lista. Poskušam le posredovati objektivnejšo sliko o prvem zboru, ki le ni čisto taka, kot jo poskuša sugerirati tovariš Pivec.

Opozarjam, da tudi moj članek ne zajema podrobnosti z zborovanja, ker ne

razpolagam z avtentičnim besedilom posameznih diskutantov.

Diskusija se je predvsem razvijala v treh smereh. Nekateri diskutanti so zagovarjali dosedanji koncept Tribune z manjšimi korekturami, drugi so opozarjali na resne pomanjkljivosti, napake in ozko vsebinsko orientacijo dosedanje Tribune, tretji pa so poskušali razpravo usmeriti v famozno »kritiko razmer v našem tisku«, v protest proti »vmešavanju v zadeve, ki so samo študentske«, proti »pritisku na UO ZSJ« (kar so odločno demantirali udeleženci razgovora med UO ZSJ in predstavniki družbeno političnih organizacij). Med diskusijo te meri izostal napad na »birokracijo, ki posega v urejanje revij z uveljavljanjem ustanoviteljskih pravic, ni pa sposobna sodelovati v idejnem boju«, saj ne piše ne v Tribuni niti v Sodobnosti. Zato naj bi ne imela pravice »posegati z birokratskimi metodami, saj gre za uveljavljanje dela« (mislim, da je vsak komentar odveč, zlasti k zadnjemu).

Tovariš Pivec izčrpno navaja stališče predsedstva UO ZSJ do vsebinskega koncepta Tribune. Čudim se le, kako je mogoče ugotoviti, da se je večina diskutantov strinjala z osnovnim vsebinskim konceptom Tribune in pri tem prezreli diskutante, ki so kritizirali dosedanjo Tribuno kot predvsem teoretičen list, ki pre malo zajema širše probleme študentov in se na destruktiven način loteva kritike napak v naši družbi. Zastopano je bilo tudi nasprotno stališče — da ni potrebno v nadaljnjem konceptu Tribune obravnavati problemov univerze, s čimer je bila izražena podpora ozki orientaciji lista.

Zavedam se, da je tudi ta članek nepopolna slika s prvega zbora Tribune. Menim pa, da je bilo potrebno določena stališča diskutantov posredovati vsaj v grobem orisu. Le tako bodo bralci Tribune dobili natančnejšo predstavbo o zboru, zlasti tisti, ki se zbora niso udeležili.

France Lampič

Poslanstvo improvizirane pesniške misli

V času, ko se človekov duh v iskanju prvobitnosti vse pogosteje izrojeva v mamečo filozofijo nič, popolnega izničenja, doživlja enak proces tudi poezija, ki je bila zmeraj najvišji proizvod človeškega duha in mu je bila od postanka dana z nelo nujnostjo. Vse posplošujoči NIC je tešitev obupancev, ki so doživeli družbeni, miselni in emocionalni brodolom, še pogosteje pa so premalo močni, da bi prenašali realnost. V času današnje negotovosti in popolnega relativizma pomeni tak NIC neke vrste rešitev, ker je iluzija gotovosti. Človeški duh se je razvil do kritičnega vrha, ko na videz nima več nobene možnosti razvoja in grozi, da se bo obrnil vase in se upropastil.

Poezija je na enaki lestevici razvoja. Torej je njen problem dandanes veliko resnejši, kakor je bil kdajkoli v literaturi. Prišla je tako daleč, da mora doseči popolno abstrakcijo in prvobitnost — razviti se mora torej do največje popolnosti. Abstrakcija v pravem pomenu besede je najvišji razvojni stadij umetnosti.

Navada je, da pod pojmom abstrakcije razumemo vse kaj drugega, kot bi morali. Posebej če gre za poezijo. In v zvezi s pojmom abstrakcije še doslej nismo povsem razčistili možnosti šarlatanstva. Pomagajmo si s slikarstvom. Bluff na račun abstraktnosti je namreč pogostejši v slikarstvu, čeprav ga je mogoče tam tudi najhitreje odkriti. Trenutek, ko slikar obiši na steno prazen okvir in ga podnaslovi »Prazen okvir«, ne pomeni vrha v razvoju abstraktnega slikarstva. Na ta način je avtor nadomestil bistvo umetnine s formo (umetniška forma lahko eksistira brez izpovednega bista, tako je pri vsaki lažni umetnini) in na ta način z negacijo bista negira abstrakcijo. Podoben primer imamo v poeziji, le da je tu veliko bolj kompliciran. Trenutek, ko pesnik ustvari bolj ali

manj konstruiran in racionalno preračunan skupek zvočno pomembnih besed, ne pomeni najvišje pesniške abstrakcije — ravno nasprotno, na ta način je avtor nadomestil izpovedno bistvo poezije s formo, ki ne učinkuje miselno, ampak zgolj kot neživiljska konstrukcija. To je znova negacija abstrakcije.

Odgovorimo si po vrsti na naslednja vprašanja: kaj je pesniška abstrakcija in v čem je njen pomen? Zakaj je zvok le element formalnega izraza poezije in zakaj je misel njeno izpovedno bistvo? Zakaj pesniška misel ni racionalna in zakaj jo kot tako lahko doživljamo emocionalno? In kolikšne pomembnosti je pri vsem tem improvizacija? Če nam bo uspelo odgovoriti na ta vprašanja, lahko rečemo, da smo spoznali bistvo in funkcijo poezije in abstrakcije.

Če hočemo vedeti, kaj je pesniška abstrakcija, moramo najprej odgovoriti na vprašanje, kaj je poezija. Braco Rotar je v 30. številki Tribune zapisal, da je poezija umetnost, omaterializirana v sebi specifičnem materialu, besedah in glasovih. In da pojmi funkcionirajo kot besede, se pravi čutno. Omenil je tudi, da fabula zavira resnično, čutno doživljanje poezije. Vendar bom o racionalnosti v poeziji govoril kasneje, sedaj nas zanima, ali je Rotarjeva definicija poezije dovolj točna. Primerjajmo jo s praznim okvirom v slikarstvu, pa tako odkrijemo, da je Rotar poudaril formo, zanemaril pa izpovedno bistvo, se pravi misel, čeprav po drugi strani teži k prvobitnosti. Vendar je na svoj način ne bo dosegel, ker se od nje dejansko oddaljuje. Pri njem je abstrakcija propadla samo zato, ker jo je apliciral na prvobitnost poezije, na nacionalno misel. Človek je najprej mislil, šele potem so nastala sredstva za izražanje teh misli, kajti namen posvečuje sredstvo. Torej je misel dejansko prvobitni element poezije.

Če zdaj preidemo na pesniško abstrakcijo, lahko zapišemo, da je njen osnovni razvojni proces v poenostavljanju izpovedi, gola abstrakcija, kar se tako rado uporablja kot fraza v napačni zvezi, pa ni ničesar drugega kot najpreprosteje, najčisteje in najkonkretnje izražena misel. Pri abstrakciji gre torej za eliminacijo vsega priučenega, do končnega bista. V zvezi s tem moramo rešiti pojem ustvarjanja poezije. Poezija se ne ustvarja. Poezija je dana vsakemu duhu in je v vsakem človeku prisotna — pesnik pa je tisti, ki zna priučeno oblikovnost odstraniti, abstrahirati, torej se poezija samo izčiščuje in sprošča, s svojo funkcijo pa sproži v bralcu čustveno vzburjenost, ki ustvari rekonstrukcijo pesniškega in pesnikovega približevanja bistvu.

Preidimo zdaj na vprašanje zvoka in besede. Resnica je, da bo poezija v skladu z gornjo definicijo ostala plod človekovega psihičnega doživljanja, ne pa neke besedne razčlemba in trudopolnega ritja po slovarju ter iskanja zvočno izjemnih besed. Poezija funkcionira nezavedno, čustveno — s tem, da na nek način vzburši čustvo in sproži njegovo funkcioniranje. V glasbi povzroči ta proces melodija. V poeziji pa misel. Zvok je izrazno sredstvo pri glasbi in pri poeziji. Čeprav je zveza med melodijo v glasbi in ritmičnim blagovščem v poeziji navidezno prejšnja, na kot med melodijo in mislijo, je to zgolj formalno shematično približevanje. Pri iskanju primerjave se moramo naslanjati na funkcijo. Če torej zagovarjamo napačno trditev, da so zvočni besedni fragmenti najuspešnejši izraz težnje po prvobitnosti, bi pričakovali, da lahko v tem primeru misel povsem zanemarimo in se opremo le na zvok, torej tudi beseda sme izgubiti svoj pomen, pojmovni pomen in se podrediti zvočnemu učinku. To pa je dobro znan ekstremizem, v katerega je že pred sto leti zašel nemški pesnik Christian Morgenstern, podobno pa so pisali tudi nekateri futuristi v mlajši dobi Majakovskega. Prišli smo torej do praznega okvira, do zvočne in besedne tvorbe brez bista. Prvobitnost ni popolna čustvena imaginarnost, ki jo je res mogoče doseči z golo zvočno formo. Taka čustva so prešibka, potvorjena in brez vsebine, torej niso pesniška.

V zvezi z besedo kot izraznim elementom poezije moramo spregovoriti o fabuli, ki jo Braco Rotar prav tako odklanja. To je povsem prav, kajti fabula je skelet, torej otipljivost in le zaradi fabule izgubi poezija svojo funkcijo, ker je ni mogoče dojemati čustveno. Je pa nekaj drugega, česar ne smemo prezreti: miselni fragmenti si lahko sledijo nerazumsko, v čustveni povezavi, če metafora prevzame vlogo fabule, ni pa mogoče misli razfragmentirati na zvok, kar naj bi pomenilo nov korak k odprtosti oziroma iracionalnosti poezije. Misel in zvok namreč nista v enakem razmerju kot materija in atom, kjer predstavlja atom sestavni in ločljivi del materije, ampak v enakem razmerju kot sta na primer materija in prostor, kjer je prostor oz. prostornost formalno sredstvo obstoja materije in kjer torej materije ne moreš razbiti na prostor. Misel torej ostane izpovedno bistvo, lahko fragment (in v procesu abstrakcije nujno vse večji fragment), ni pa mogoče misli razfragmentirati na besede. V čisti abstrakciji besede kot izrazno sredstvo s pomočjo metafore omaterializirajo misel. Zveza metafor, ki vežejo posamezne miselne fragmen-

te v čustveno celoto, pa nadomešča fabulo. Pesem torej ne nastane z iskanjem zvočno izjemnih besed, ampak z mislijo, s poanto, ki se sprosti, abstrahira v človekovi psihi ob takšni ali drugačni prizadetosti. Besede le na bolj ali manj uspešen način upodobijo nastalo misel, uspeh te upodobitve pa je odvisen od doživljenosti in torej iskrenosti misli, kajti misel sama narekuje formulacijo in je ni treba šele z nečloveškim naporom iskati.

Zdaj pa smo pri improvizirani pesniški misli in pri racionalnosti poezije. Če poezijo dojemamo racionalno, jo s tem deformiramo, to je res. Res pa je tudi, da čutno ne moremo dojemati poezije, ki je umetno narejena, racionalno ustvarjena, preračunana na učinek. Takoj namreč začutimo, da je taka poezija lažna. Gre za to, da se mora poezija sproščati samedejno, neodvisno od hotenja, z besedami, ki si jih sama poišče. Popolna improvizacija pesniške misli je torej najuspešnejši pogoj za tri stvari:

1. za resnično, nedeformirano poezijo, torej takšno, ki jo bralec dojemata čutno
2. za jasno in popolno abstrakcijo, ki ohrani izpovedno bistvo in zanemari priučeno oblikovnost
3. za prvobitnost poezije, ki ne nastane z gradnjo, ampak s sproščanjem.

Če bi hoteli povedati bolj enostavno, bi rekli, da naj pesnik ne gradi, ne formira, ne išče, ne ustvarja, ne dela, ne računa, kako bo zvenel — to je obrt, ne umetnost. Umetnosti ne ustvarjamo, umetnost nastaja. Poezija je torej čista in popolna improvizacija. Misel, ki nastane. Metafora pa veže misel z izraznim sredstvom, z besedami.

Se nekaj: kdor dela poezijo, je v nekaj primerih tudi lahko kos resničnega pesnika. Pa ne zato, ker ustvarja. Poezije ni ustvaril, poezija mu je nastala. Tisto, kar je pri njem poezija, je popolna improvizacija, ker je nastalo nevede, brez namena. Pa se vprašajmo: je torej vsaka misel, ki nastane samedejno, poetična? To bi lahko bil največji problem, pa je zelo enostaven. Vsaka misel ni poetična. Poetična je le neracionalna improvizirana misel. Takšna, kjer se rodi najprej formulacija misli pod vplivom čustvenega doživljanja. Razlikovati pa ni težko. Vsak bo vedel, da misel, iztrgana iz miselnega procesa, ni poezija. Poetična misel nastane v neposredni zvezi z metaforo, rodi se pravzaprav metafora in z njo je dana misel.

Evald Flisar

SAMOUPRAVLJANJE IN DENAR

V prihodnjih številkah bo Tribuna objavila vrsto intervjujev o univerzitetni problematiki z univerzitetnimi in drugimi družbenimi delavci, ki se ukvarjajo tudi s temi problemi. Naše bralce bomo tako skušali čim bolj seznaniti z različnimi pogledi na pereča vprašanja univerze in tako prispevati k tvorni vključitvi študentov v te živahne razprave.

Vprašanje: Kakšen je namen sklada za šolstvo?

Odgovor: Namen sklada za šolstvo je bil opredeljen ob njegovi ustanovitvi 1961. leta. Financiral naj bi osnovno dejavnost višjih in visokih šol, fakultet in nekaterih ustanov, ki omenjenim zavodom posredno pomagajo (NUK, CTK itd.). Hkrati naj bi financiral tudi združenja, kakor so Univerza, Združenje višjih šol v Mariboru in kakor bo morda zdaj Združenje višjih šol v Ljubljani. Pri financiranju gre za materialne, funkcionalne in osebne izdatke omenjenih institucij; za financiranje investicij, za posojila za opreme in amortizacije.

Sklad financira tudi višek stroškov, ki nastanejo pri dvojezičnih šolah in šolah drugih narodnosti v odnosu do drugih šol s slovenskim učnim jezikom. Prav tako financira tudi štirinajst zavodov posebnega šolstva (posebne vzgojne zavode, zavode za slepe itd.).

Menim pa, da je dejavnost sklada še zmeraj precizna. Predvsem zaradi tega, ker je bil pri opredeljevanju dejavnosti sklada izpuščen študent. Gre za štipendije, kredite, stanovanja študentov in za dotacije študentskim domovom, da se stroški za študente ne bi preveč dvignili. V to smer smo lansko leto sicer že začeli delati, vendar le preko razporeditve notranjih sredstev sklada in ob rebalansu republiškega proračuna. Ta dejavnost bi morala biti vključena v redno delo sklada kot eden njegovih osnovnih namenov.

Vprašanje: S kakšnimi sredstvi razpolaga, oziroma bo razpolagal sklad v letošnjem letu?

Odgovor: Naj najprej povem, kako so sredstva rasla od 1963. do 1965. leta:

1963 — 5.638.060.000 din
1964 — 8.619.408.000 din
1965 — 10.200.000.000 din

Sredstva smo poprej dobivali z dotacijo iz proračuna in iz prispevkov iz osebnega dohodka. Zdaj, ob uvedbi novega sistema, pa samo z dotacijo. Od celotnega zneska (republiškega proračuna) pripada nam približno 25% ali v dinarjih 9.800.000 din. Ker smo imeli prihranjenih 400.000.000 din, znaša zdaj ves znesek, s katerim razpolagamo 10.200.000 din.

Vprašanje: Kaj menite o dosedanjih proporcijah razdelitve na posamezne fakultete? Se bo letos situacija kaj spremenila?

Odgovor: Sklad je ob svoji ustanovitvi sprejel določeno dediščino: proračunski sistem dodeljevanja sredstev. Iz tega je sledilo naslednje: tisti, ki je svoje potrebe znal bolje utemeljiti, ali je imel večji vpliv na faktorje porazdeljevanja, je že takoj v začetku tudi dobil večji kos glede na ostale. Jasno je, da je bil v porazdeljevanju sredstev ob takšnem načinu v precejšnji meri prisoten subjektivizem.

Ta dediščina se je vlekla iz leta v leto, ker je sklad v razmerju s povečanimi cenami itd. vsako leto pavšalno povečeval sredstva za materialne izdatke in osebne dohodke posameznim fakultetam. Tako je bilo še tudi ob začetku lanskega leta, ko je bilo določeno, da se povečajo osebni dohodki za 10%, materialni in funkcionalni pa za 5%.

Iz tega je razvidno, da je bil tisti, ki je v proračunskem sistemu dobil več, bil v sorazmerju do ostalih čedalje na boljšem, tisti, ki pa je ob začetku odrezal slabši kos, čedalje na slabšem. Disproporcije se torej ni zmanjševal, niti ni ostajal na istem nivoju, ampak se je dejansko povečeval. Zato smo uvideli, da vse to nikamor ne pelje in smo se odločili za drugačen sistem. Že med lanskim letom smo nare-

dili pregled za posamezne fakultete ter smo tako ugotovili, katere fakultete so na najslabšem. Tem smo tudi naknadno dodelili sredstva. Vendar so bile te korekture v bistvu nepomembne. Preden smo se dokončno odločili, kaj vse naj bi prinesel novi sistem, smo se dogovorili z ekonomskim inštitutom in Zavodom za izobraževanje kadrov v Kranju, da izdelata predlog kriterijev za financiranje. Te predloge smo potem poslali v diskusijo. Posebna komisija sklada je na podlagi odgovorov že v juniju 1964 izdala predlog za nova merila za financiranje višjih in visokih šol. Predlog je Upravni odbor ponovno poslal na zavode in potem na osnovi ponovnih odgovorov, pripomb in ugovorov oktobra sprejel merila.

Ker pa je upravni odbor menil, da so na zavodih le še premalo spoznali bistvo novih meril in novega sistema, so poslali ta predlog ponovno v diskusijo. Upravni odbor sklada je sklical ob koncu januarja predstavnike vseh zavodov in organizacij (SZDL, ZŠJ) in ker razeh nekaterih želj po spremembi kategorizacije posameznih zavodov ni bilo bistvenih pripomb, je bil ta zadnji predlog meril sprejet.

Kljub temu pa upravni odbor sklada meni, da bi se morala ta merila stalno proučevati. Na ekonomski fakulteti so že objavili, da bodo organizirali javne razprave o tem, kako bi se novi sistem še lahko izboljšal.

Po novem sistemu bodo vsi zavodi (fakultete itd.), dobivali sredstva po izenačenih kriterijih glede na svoje programe dela. Tako bo zdaj filozofska fakulteta, čeprav je po kategorizaciji na prvem, to je na najnižjem mestu, dobila 61% več sredstev, kot jih je dobila doslej, medtem

ko nekateri samo za 6%, drugi pa spet čez 100%. Filozofska fakulteta bo dobila toliko več predvsem zaradi pedagoško-znanstvenih delavcev, ki so doslej imeli nizke dohodke, drugi pa spet zaradi materialnih in funkcionalnih potreb zavodov.

Vprašanje: V čem so bile karakteristike dosedanjega samoupravljanja na fakultetah v odnosu do sredstev, s katerimi so razpolagale. Kakšne naj bi bile po vašem mnenju? Samoupravljanje je bilo v bistvu okrnjeno, ker se dohodek ni ustvarjal po dejansko vložnem delu, niti se ni formiral glede na predložene programe, ki bi jih zavodi predložili v pogodbeni odnos z družbo. Zato je bilo samoupravljanje okrnjeno samo na delitev dohodka, ni pa se moglo uveljaviti pri formiranju dohodka.

Vendar so fakultete v osnovi s sredstvi zelo dobro gospodarile, tako da upravni odbor sklada nima bistvenih pripomb. Očitki, ki včasih letijo na pedagoško-znanstveno osebje, da so namreč 75% sredstev porabili za osebne dohodke, le 25% pa za materialne in funkcionalne potrebe, da so s tem preveč zajeli v materialno osnovo svojega obstoja, so neupravičeni, ker so dobivale šole sorazmerno nizka sredstva. Toda kljub taki razdelitvi niso bili v redu nagrajevani, kar pa je sicer znano.

V novem sistemu bi bilo zato zaželeno, da se samoupravljanje dejansko uveljavi. Pri tem ni treba nič drugega, kot da se realizirajo zaključki VIII. kongresa ZKJ. Glede odnosa zavodi — sklad in sploh družba bi moralo veljati načelo enakopravnosti. Po eni strani bi moral sklad na vsako zavrnjeno zahtevo podati obrazložitev, povedati zakaj je ne odobri in to utemeljiti; po drugi strani pa bi morali tudi zavodi upoštevati, da sklad prav tako lahko pove svoje mnenje o tem, ali je zainteresiran za neko vložbo ali ne, in zakaj ni, ne pa da se ga mnogokrat ima samo

za tistega, ki mora sredstva dati, pa če jih ima ali ne.

Vprašanje: V čem je bistvo prehoda od buždeta na pogodbeni odnos? Kakšni idejni problemi se ob tem pojavljajo?

Odgovor: Bistvo pogodbe je: neka fakulteta ima npr. toliko in toliko skupin ter bo poučevala po svojem programu. Zato rabi določeno število znanstveno-pedagoškega osebja ter takšne in takšne prostore oziroma materialne pogoje. Glede na to bo potem dobila sredstva. Če programa ne bo realizirala v celoti, bo dobila manj, če bo naredila več, bo tudi dobila več, seveda, če bo njeno delo družbeno potrebno in priznano.

Pri tem je treba upoštevati število panog, ur, študentov itd. Čedalje bolj nujno je, da bi se upoštevalo tudi število diplomantov. Idejnih problemov, ki se pojavljajo ob prehodu od buždeta na pogodbeni odnos, je več.

Ob novem financiranju se pri znanstveno-pedagoškem kadru v določeni meri pojavlja občutek negotovosti. Doslej so namreč vedeli: lani smo imeli takšne in takšne dohodke; če bomo letos (npr. 1964. leta) dobili 10% več za osebne izdatke, se bodo torej naši dohodki avtomatično zvišali za 10%. Zdaj tega ne bo več. Sklad bo odslej plačal določenemu zavodu po pogodbi družbeno priznano delo in dal sredstva, ki so potrebna za realizacijo tega dela. Vendar bo to globalna vsota. Zavodom pa bo popolnoma prepuščeno, kako si bo ta sredstva razdelila navznoter: koliko bodo določili za materialne izdatke in koliko za osebne dohodke. Navzven ostane torej le odnos: fakulteta oz. šola kot celota — sklad. Stvar notranjega samoupravljanja pa je odnos: fakulteta oz. šola — posameznik.

Na samih zavodih bodo morali odslej določevati, za koliko se jim bo povečal osebni dohodek in koliko bo kdo dobil. Pri tem se nekateri izmed znanstveno-pedagoškega osebja bojijo, da ne bodo odločili prav in da bo potem prihajalo na raznih krajih do kritike. Zato predlagajo, naj bi sklad določil, koliko naj kdo dobi ali za koliko naj se mu osebni dohodek poveča glede na njegovo delovno mesto in kvalifikacijo.

Ti predlogi bi, če bi prišlo do njihove realizacije, dejansko zavirali proces samoupravljanja, ki tudi tu ne more iti v bistvu drugače kot v drugih delovnih organizacijah: da namreč delovna skupnost sama najde merila za notranjo delitev, ne pa da jih pričakuje od zunaj.

Drug problem je v tem, da nekateri zamenjujejo kategorizacijo fakultet z rangiranjem, ocenjevanjem fakultet, katere so bolj in katere manj pomembne. Dejansko pa gre pri kategorizaciji samo za ugotavljanje, katera fakulteta bo imela pri svojem delu več materialnih in funkcionalnih izdatkov, pri čemer sklad smatra vsako fakulteto za enako pomembno. Pri tem tudi ne bi smeli nastajati prestižni prepri, ali je več visoka šola ali fakulteta itd. Kategorizacija glede na sklad tudi nima nobene vpliva na izdatke za osebne dohodke. Sklad ne dela nobene razlike v odnosu do znanstveno-pedagoškega osebja na posameznih fakultetah oziroma zavodih.

Tretji problem so investicije. Skoraj vsak zavod se hoče razširiti, hoče ustanovljati nove odseke, katedre, nove smeri itd. Pri tem pa marsikdaj ravna premalo odgovorno. Marsikdaj se ne vprašajo, ali so sposobni, in ali bodo mogli izvesti zastavljeno nalogo. Načeloma financira sklad tako ekstenzivno dejavnost kot intenzivno. Upravni odbor pa meni, da je treba ob močeh in sredstvih, s katerimi razpolagamo, posvetiti več pozornosti intenzifikaciji tega, kar že imamo. Zato bo najbrž treba investicije zožiti.

Rad bi opozoril tudi na lokalizem, ki se kdaj pa kdaj poraja na relaciji Ljubljana—Maribor, kot na enega izmed idejnih problemov. Sploh Univerza včasih podcenjuje višje in visoke šole, kakor tudi obratno.

Vprašanje: Kako bomo študentje participirali na sredstvih, s katerimi razpolaga sklad?

Odgovor: Točnega odgovora še ne morem dati, ker upravni odbor sklada še ni sprejel proračuna. Prav gotovo pa boste dobili več kot lansko leto, zlasti ker je sklad že lani sprejel določene zadolžitve glede študentov, saj meni, da njihov materialni položaj močno vpliva na učni proces.

Za primerjavo naj podam samo sliko, koliko so dobili študentje v preteklih letih od sklada. Leta 1963 nič, leta 1964 pa posredno ali neposredno že 284.176.000 din.

Zato bi bilo zaželeno, da bi tudi predstavniki študentov sodelovali v upravnem odboru sklada. Morali pa bi se tudi sami bolj aktivirati. Pri sprejemanju meril od vas oziroma od vaših predstavnikov nismo dobili nobene podpore, čeprav smo poslali predloge in vabila za naše sestanke.

Vprašanje: S kakšnimi težavami se kot predsednik sklada srečujete pri svojem delu?

Odgovor: Kot predsednik praktično z nobenimi, ker so vsi člani upravnega odbora izredno delavni. Kot član upravnega odbora pa se srečujem z enakimi težavami kot vsi ostali člani. Kakšne so, je pravzaprav razvidno že iz vsega tega, kar sem povedal. Upam, da bodo mnoge med njimi odpadle prav z realizacijo sistema pogodbenih odnosov. Ko se bo samoupravljanje utrdilo, se bodo nesoglasja med skladom in zavodi prav gotovo skrčila na minimum. Zapisal Tine Hribar

Delo predsedstva UO med počitnicami

Predsedstvo univerzitetnega odbora se je med semestralnimi počitnicami petkrat sestalo.

Na dnevnem redu je bila naslednja problematika: Programi dela komisij univerzitetnega odbora

Priljubljeni in prediskutirani so bili programi dela vseh komisij univerzitetnega odbora ter poslani v diskusijo na fakultetne odbore. Sprejeti bodo po obravnavi na plenumu univerzitetnega odbora proti koncu februarja.

V skladu s predvidenim programom študijske komisije so ustanovili študijske grupe za analizo osipa v prvih dveh letnikih ter skupino za pripravo gradiva za republiške konference o visokem šolstvu, ki jo organizira Zveza študentov na mariborskih visokošolskih zavodih.

Predlog pravilnika svetov letnikov Predlog bodo s popravki in dopolnitvami poslali v diskusijo na fakultete.

Tribuna Skupaj z uredništvom je predsedstvo obravnavalo smernice, ki jih je dal zbor Tribune 15. januarja; uredništvo in predsedstvo sta odobrila napotke tega zbora. Dogovorili so se, da se po vsakem zboru (po potrebi pa tudi večkrat) sestane uredništvo Tribune in predsedstvo ZŠ. Da bo Tribuna lažje spremljala univerzitetno problematiko in delo Zveze študentov, bo programirala svoje delo na tem področju tudi na podlagi programov dela komisij univerzitetnega odbora.

Problemi Predsedstvo je soglasno potrdilo novoizvoljeni uredniški odbor Problemov. Glede bodočega statuta revije je prevladala zamisel, po kateri naj bi volil uredniški odbor po razpravi na zboru sodelavcev in zainteresiranih občanov, izdajateljski svet, ki bi bil sestavljen iz predstavnikov izdajateljev, sodelavcev, članov prejšnjega uredniškega odbora ter ustreznih strokovnih združenj.

Cas in svet Sprejeli so program za delo v letnem semestru. Prvi je na programu razgovor o ZKS pred petim kongresom.

Na zadnji seji je predsedstvo univerzitetnega odbora dalo svoje pripombe na referat o rezultatih in problemih študijske reforme, ki ga je poslal centralni odbor ZŠJ v diskusijo vsem univerzitetnim centrom in katerega bodo obravnavali na naslednjem plenumu.

Opomba uredništva: Da bi omogočili študentom boljši pregled o delu predsedstva univerzitetnega odbora, bo Tribuna odslej redno obveščala študente o njegovih sestankih.

SLAVISTI O REFORMI

Nadaljevanje s 1. strani

nih učbenikov, da so morali študentje obvezno poslušati v prvem letniku povprečno štirideset, v drugem letniku pa povprečno trideset ur predavanj na teden in da imajo mnogi zlasti v prvih letih hude materialne težave, nas rezultati privedejo do vprašanja, ali je današnja oblika prve stopnje zares najbolje izpeljana. Vse izpite bi morali študentje opraviti v rednem roku, ki se konča s 30. septembrom.

Večina študentov je odšla doslej vsako leto po absolviranju prve stopnje v službo. Vzroki za to so zelo različni. Opazili pa smo lahko, da je le malokdo med njimi odšel v prakso z opravljeno diplomno prvo stopnje. Največ jih je opravilo pedagoške predmete in še tiste, ki se jim nikakor niso mogli izogniti, glavne strokovne predmete pa so pustili za kasneje, saj so lahko tudi brez tega dobili službe. Izkušnje lepo kažejo, da občinske prosvetne može to posebno ne vzmira pri sprejemanju kadrov. Tako imajo ti študentje veliko več časa za pripravo na diplomske izpite in so na neki način na boljšem kot ostali kolegi.

Dosedanja oblika prve stopnje je najhujše prizadela ravno tiste, katerim je bila pravzaprav namenjena. Prizadeti so bili predvsem študentje, ki so se namenili končati celoten študij.

Izkušnje so nam tudi dobro pokazale, kam lahko privede tak način študija, ki zajema pregled celotne snovi na predavanjih. Pozitivistično naštevaje imen, del, letnic in še marsičesa drugega, je lep primer visokošolskega pouka, ki ne daje študentom zaokrožene podobe o študiju, duši njegovo ustvarjalnost, ljubezen do izbranega predmeta, vzbuja nepotrebne komplekse, je primer, kakršen naj bi reformiran univerzitetni študij ne bil. Nasprotno pa so se npr. pri književnosti dobro obnesla predavanja v ciklusih. Tak način pouka daje predavatelju možnost za bolj poglobljeno obravnavo snovi. Nekateri ciklusi so pripravljani posebej za prvo stopnjo, vendar so že ob enem uvrščeni v širši sistem obeh stopenj. Predavanja in praktični seminarji lahko kljub temu dajo študentom pregledno podobo snovi, ki je določena za prvo stopnjo. Seveda pa je uspeh take ali drugačne metode odvisen v največji meri od predavateljev samih. Rezultati reformiranega študija niso odvisni samo od spreminjenosti zunanje oblike. Reforma bo uspela šele takrat, ko bomo na vseh področjih spremenili notranjo vsebino našega študija. Z vsebinsko reformo pa ne smemo začeti šele na drugi stopnji (od zgoraj), ampak že kar takoj na začetku. (V resnici bi seveda morali začeti s tako refor-

mo že na elementarni stopnji šolanja, to je od spodaj.) Res sta intelektualna in kulturna raven študentov novincev zelo različni in so zaradi tega pri delu hude težave; če pa smo se odločili za vsestransko reformo univerzitetnega študija, se morata tudi vsebina in oblika tega študija krepko razločevati od srednješolskega pouka. Ne smemo več dovoliti, da bi bila prva stopnja le podaljšek srednje šole.

Z deljenim študijem smo dobili poleg svojih glavnih strokovnih predmetov še številne stranske, ki se na drugi stopnji ponovijo. Mislimo predvsem na pedagoško skupino predmetov (pedagogika, psihologija in metodika). O pravilni povezanosti med njimi in med tem, kakšna izbrana poglavja naj bi bila na prvi, kakšna pa na drugi stopnji, ne moremo govoriti. Predvsem ne moremo soglašati s tem, da bomo o zgodovini šolstva na Slovenskem poslušali predavanja pri metodiki in pedagogiki na prvi stopnji, ponovno pri pedagogiki v tretjem letniku in spet pri metodiki v četrtem letniku. Takšen način pouka ni pedagoški in vzbuja odpor do teh predmetov. Poštena reforma je potrebna tudi na tem področju. Študentje bi morali dobiti čimveč pedagoškega znanja, ki ga bodo rabili v praktičnem življenju, zgodovino šolstva pa bodo lahko tudi sami kasneje preštudirali. Pri metodiki pouka dobimo preveč vsega drugega, a premalo praktičnih napotkov.

Da bi se izognili nepotrebnemu ponavljanju, obremenitvi z učenjem stranskih predmetov, in da bi racionalno izkoristili čas štiriletnega študija, menimo, da bi bilo pošteno in prav, če bi spremenili dosedanja oblika študija pedagoških predmetov. Po razpravah s študenti ostalih oddelkov predlagamo, da bi bili vsi pedagoški predmeti na prvi stopnji obvezni samo za tiste slušatelje, ki so se odločili le za prvo stopnjo. Študentje pa, ki mislijo nadaljevati študij na drugi stopnji, naj bi te predmete poslušali samo na tej stopnji. Oddelka za pedagogiko in psihologijo bi morala v povezavi z višjo pedagoško šolo razmisliti o teh vprašanih in se odločiti, kako bi našli najboljše obliko rešitve.

Spremeniti bi morali tudi dosedanja oblika diplome prve stopnje, ker bi le na ta način odpravili novembrski vpis. Povedali smo že, da je kot pogoj za tretji letnik potrebno opraviti v obeh letih dvajset izpitov. Med temi so štiri diplomske z dvema klavzurnima nalogama. Tudi ob tem problemu so se nam v temeljitem preučevanju dobrih in slabih strani dosedanje diplome izoblikovali novi predlogi, za katere menimo, da bi jih moral sprejeti tudi statut. Mislimo na možnost dvotirnega študija: študentje, ki mislijo nadaljevati študij na drugi stopnji, naj bi ob koncu prve stopnje opravili izpit iz obeh glavnih predmetov (obeh jezikov in književnosti), ki naj bi zajemal samo snov zadnjega leta. Bil bi torej le pogojni izpit za vpis v tretji letnik. Ukiniti bi morali

komislijske ustne izpite in klavzurne naloge. Jasno je ob tem, da ti študentje ne bi dobili diplomskega spričevala. Ostali študentje, ki mislijo končati samo prvo stopnjo in potem oditi na službena mesta, bi morali opraviti diplomno prvo stopnjo, kakršna je bila doslej obvezna za vse. Zanje naj bi bili obvezni tudi izpiti iz pedagoških predmetov. Za opravljeno diplomno bi dobili ti študentje tudi diplomsko spričevalo za prvo stopnjo.

Posebno poglavje na slavistiki pomeni svetovna književnost. Odkar je postal to predmet tudi na gimnazijah, je seveda nujno, da pridejo slavisti v službo oboroženi z osnovnim znanjem svetovne literature. Tega jim sedanje stanje na oddelku nikakor ne omogoča. Idealna rešitev bi seveda bila, ko bi lahko predmet redno poslušali v okviru slavističnih predavanj. To pa ni mogoče, ker bi obremenjenost in natrpanost predavanj še narastli. Tako »hodimo v goste« na oddelku za svetovno književnost, ki je objubil posebna ciklična predavanja za slaviste, česar pa ne zmore. Slavisti poslušamo tako nadržano predavanja določenih kratkih obdobij ali celo določenih pisateljev in s tem ne dobimo nikakor kolikor toliko pregledne podobe. Še hujše je s študenti jezikoslovci, ki sploh ne poslušajo svetovne književnosti, a jo bodo morali učiti v šoli.

Zasilna rešitev bi bili študijski programi, ki bi študentom nudili kratek pregled gradiva, ki naj ga sami predelajo. Res da je oddelk za primerjalno književnost prav zadnje dni oskrbel posebne programe za slaviste, a to dejanje je bilo dokaj pozno. Vprašanje okoli programov je sploh eden osnovnih nesporazumov na slavističnem oddelku, ki bi ob razumevanju ne pomenilo nobene ovire. Pa vendar je množica študentov v prvem letniku brez te osnovne orientacije pri študiju in tava pri svojih nenehnih spraševanjih po njih med dvema stenama: na dekantu leži že leta kup razmnoženih programov, ki pa baje še niso potrjeni in jih zategadelj ne morejo še porazdeliti slušateljem. Profesorji pravijo na drugi strani, da so z njihove strani programi dokončni — seveda kolikor so lahko dokončni — resnica pa je ta, da programov ni, da se zaradi tega študent ne more hitro orientirati in popolnoma nesmiselno izgublja čas. Vprašujemo se, kdo naj bi programe potrdil, in čemu tako odlašanje.

Dokaj razvidno je, da naše šole (vseh stopenj), podjetja in ostale delovne skupnosti zahtevajo za kar se da plodno delo vedno več visoko izobraženih delavcev. Še vedno se dogaja, da morajo npr. številne šole sprejemati, ker pač nimajo dovolj učiteljev, tudi kader z neprimerno izobrazbo. Zato je povsem logično, da nadaljuje vsako leto več srednješolcev in ostalih šolanje na univerzi in visokih šolah. Vendar te ustanove ne morejo sprejeti vseh kandidatov, kajti tudi univerza nima dovolj predavalnic, učiteljev, potreb-

nih instrumentov itd. Fakultete, ki imajo za vpis v prvi letnik preveč interesentov, so morale uvesti sprejemne izpite. Tak način je bolj ali manj povečal kakovost in »rešil« probleme, ki utesnjujejo fakultete. Ne mislimo, da je to slaba rešitev, vendar menimo, da je zaradi tega nastal problem, kaj storiti z vsemi nesprejetimi, ki so morda nadarjeni, pa jih srednja šola ni primerno pripravila za šolanje na univerzi. Mnogi izmed njih se pač vpišejo na fakulteto, ki ne zahteva za vpis posebnega izpita. Tako ponavadi izgubijo dragoceno leto ali celo več. Tisti pa, ki ostanejo na »rešilni« fakulteti in tudi diplomirajo, nikoli ne morejo doseči tistega, kar bi lahko na področju, za katerega so se odločili in kjer bi z veseljem delali. To ni nevhvaležno samo za študente, ampak predstavlja hude težave celotnemu študiju, fakultetnim učiteljem in fakulteti.

Mislimo, da bi morale vse jugoslovanske univerze sprejemati novince po enotnih kriterijih. Če se odločijo za sprejemne izpite, potem naj bi to veljalo za vse fakultete. S tem seveda ne pozabljamo, da je na nehumanističnih fakultetih glavna ovira za neomejen vpis pomanjkanje prostorov in instrumentarija, vemo pa tudi, da to ne sme biti večni izgovor.

Na slabo materialno stanje naših študentov smo mimogrede že opozorili. Število štipendistov, in še ti se ne morejo pohvaliti s poštenimi štipendijami, je zelo skromno. Še posebej je ta neurejenost zaznavna v primeri z drugo stopnjo v prvih dveh letnikih. Od letošnjih 108 študentov prvega letnika jih prejema štipendijo npr. samo okoli 35 odstotkov, ostali so honorarno zaposleni ali pa jih vzdržujejo starši. Tako neurejeno stanje zelo utesnjuje in moti delo. Naloge slavistov so neprimerno obsežnejše in bolj raznolike od dejavnosti tehniških diplomantov, vendar je povsem jasno ugotovljeno, da so na tehniških fakultetah štipendije pogostejše in višje kot na družboslovnih. Torej gre za (verjetno) »podcenjevanje« negospodarskih šol. S tem v zvezi bi omenili še odnos nekaterih občin, predvsem v večjih mestih, do štipendiranja in nagrajevanja, ki je neprimeren in graje vreden. Marsikakršna takih občin ne čuti potrebe štipendirati prihodnjih sodelavcev, ker je znano, da ostajajo diplomanti raje v mestih. Žal je to prizadelo predvsem študente iz delavskih in kmečkih družin, teh pa je prav na slavistiki sorazmerno največ.

Na koncu: seveda bi morali opozoriti še na nekatere druge neurejenosti, med prvimi na tretjo stopnjo, ki sploh ne vemo, ali obstaja ali ne, vendar hočemo skleniti naš prispevek s spoznanjem, da prinaša podobne težave sleherna nova oblika, in da se ob dobrih straneh, teh pa je nedvomno več kot slabih — in prav zaradi njih je reforma upravičena — nismo posebej ustvarjali.

Odbor Združenja slavistov

Kako je s postdiplomskim študijem?

Klub štipendistov sklada Borisa Kidriča organizira v četrtek, 4. marca, ob 19. v Zbornični dvorani univerze posvetovanje o problemih študija na tretji stopnji. Na posvetovanje so vabljeni predstavniki rektorata, fakultet, Zveze študentov in vsi študentje, ki študirajo na tretji stopnji. Pričakovati je torej, da bodo v razpravi sodelovali vsi, ki se neposredno ukvarjajo s problemi postdiplomskega študija. Če bo mogoče posplošiti vsaj nekatere praktične izkušnje, bo fazi je namreč že precej odveč govoriti na splošno o posvetovanju vsekakor doseglo svoj namen. V sedanjih potrebah po študiju na tretji stopnji in o smiselnosti njegovega obstoja. Postdiplomski študij je medtem postal že dejstvo in pedagoška praksa vseh fakultet. Splošna načela o namenu in organizaciji določa zakon in statuti fakultet. Potreben pa je korak naprej, od splošnih deklaracij in predpisov k praktičnim problemom. Čeprav so ti problemi na posameznih fakultetah zelo različni, jih vendar lahko razdelimo na nekaj skupin.

Financiranje študija

Sredstva za postdiplomski študij se lahko zagotove z rednim finančnim načrtom fakultet, lahko jih prispevajo slušatelji sami, razni skladi, ki denar deljujejo fakultetam, ali pa gospodarske organizacije, samostojni zavodi in politično teritorialne enote. Na večini fakultet si pomagajo z kombinacijo vseh teh oblik financiranja. Enostavnejše bi seveda bilo, odločiti se za enega od teh načinov. Morda bi bilo še najprimernejše, da bi sredstva v celoti krile tiste organizacije, ki bi svojega člana poslale na postdiplomski študij. Višino prispevka na enega slušatelja pa bi določile fakultete same. Sklad Borisa Kidriča in univerzitetni sklad za raziskovalno dejavnost pa bi lahko v večji meri sodelovala pri financiranju diplomskih nalog, ki morajo praviloma imeti značaj samostojnega raziskovalnega dela. Seveda bi morale pobude prihajati od slušateljev oziroma ustreznih kateder samih.

Pogoji za vpis

Nekatere fakultete dovoljujejo vpis na tretjo stopnjo tudi brez diplome druge stopnje. Kljub dodatnim pogojem, kot so ustrezna delovna praksa in izkušnje ter sprejemni izpit, pa bo takih primerov verjetno zelo malo. Zdi se, da na splošno lahko upravičeno dvomimo v to, da bi kandidati brez fakultetne

izobrazbe mogli uspešno končati postdiplomski študij. Verjetno bi bilo ustrezneje določiti kot pogoj celo primeren, morda vsaj prav dober ali odličen uspeh pri študiju na drugi stopnji. Utemeljeno bi bilo zahtevati tudi pasivno znanje vsaj enega tujega jezika. Ze sam način financiranja omogoča študij predvsem tistim kandidatom, za katere prispevajo sredstva delovne organizacije, kjer so zaposleni. Torej bo prva selekcija študentov izvedena že pred vpisom na tretjo stopnjo, kriterij te selekcije pa bo kandidatova sposobnost na konkretnem delovnem mestu. Vendar ta avtomatizem verjetno ne bo zadostal, kriterij delovne prakse je tako pomemben, da ga bo treba tudi izrecno določiti kot pogoj za vpis. Izjemo bodo predstavljali verjetno kadri, ki so že v delovnem razmerju na univerzi; gre predvsem za asistente na fakultetah in druge mlajše znanstvene delavce. S tem vprašanjem pa je povezano širše vprašanje načina kadrovanja za znanstveno — pedagoško delo na univerzi. Če se dosledno opredelimo za načelo, naj prihajajo na univerzo le kadri, ki so že prej delali v proizvodnji, potem je smiselno postavljati delovno prakso kot pogoj za vpis na tretji stopnji tudi za perspektivni univerzitetni kader. V nasprotnem primeru pa se bomo morali odločiti za izjemo od pravila in dopuščati vpis na tretjo stopnjo tudi takoj po končanem študiju na drugi stopnji.

Še bolj zapleteno je vprašanje, ali je za vpis na tretjo stopnjo potrebna diploma druge stopnje iste fakultete ali ne, in če ne, kateri naj bodo v tem primeru dodatni pogoji za vpis. Vendar je na ta problem treba gledati z aspekta integracije univerzitetnega študija.

Integracija študija

V proizvodnji nastajajo vedno novi poklici. Pravzaprav je poklicev toliko, kolikor je delovnih mest. Poleg teoretičnega na univerzi pridobljenega znanja potrebuje vsak strokovnjak s fakultetno diplomno še neko količino znanja, ki si ga lahko pridobi le z delom v konkretni delovni organizaciji in na konkretnem delovnem mestu. Naloga fakultete je, da izobrazita take kadre, ki se bodo lahko čimprej vključili v delovni proces in ki ne bodo obremenjeni z nepotrebnimi (teoretičnim ali praktičnim) znanjem. Zdi se, da je ravno to osrednji problem vseh naših reformnih prizadevanj: vedno bolj diferenciranimi poklicnimi funkcijam naj ustreza tudi diferenciran (usmerjen) visokošolski študij. Vendar pri uresničevanju tega osnovnega

postulata izhajamo iz popolnoma napačnega načela za organiziranje študija. Kot osnovo postavljamo fakulteto, ki jo naprej diferenciramo na med seboj ločene oddelke ali usmeritve. Ravno tako ločene med seboj so posamezne fakultete. Taka diferenciacija ima za posledico cepljenje sil, antarkičnost fakultet in oddelkov in smeri, ampak naj bo njena temeljna celica zapleten študijski režim in nizko kvaliteto pouka. Zdi se mi, da predstavlja edini perspektivni, čeprav na videz preveč radikalni izhod iz te situacije načelo, naj univerza ne bo skupnost fakultet, ampak skupnost kateder, oziroma: fakulteta naj ne bo skupnost oddelkov in smeri, ampak naj bo njena temeljna celica katedra. Če bi odpadle pregrade med fakultetami, oddelki in smermi, bi študentje lahko vpisovali poljubne kombinacije predmetov. Morala pa bi obstajati določeno število osnovnih obveznih kombinacij. Dosledno izvedeno načelo popolne atomizacije univerze na katedre in popolna liberalizacija izbire študija, je seveda absurdna in ekstremna. V sedanjih pogojih pa bi vendarle kazalo proučiti vsaj nekatere kanale, ki vodijo v to smer in izkoristiti možnosti za integracijo študija v okviru univerze. Zdi se, da je eden od teh kanalov postdiplomski študij. Seveda bi bilo treba paziti na to, da bi bili kandidati, sposobni dojemati snov kljub temu, da nimajo izobrazbe ustreznih fakultet. To bi bilo mogoče doseči z diferencialnimi izpiti in ustreznimi študijskimi programi.

Drugi aspekt integracije študija na tretji stopnji je meduniverzitetno sodelovanje. Univerze (oz. fakultete) naj bi se specializirale le na določene postdiplomске kurze, na katere pa bi se vpisovali kandidati z vseh jugoslovanskih univerz. Mislim, da je vsekakor treba zagovarjati tudi ta princip, ki pomeni racionalno delitev dela, večjo kvaliteto pouka in manjše stroške. Kaže, da je edini protijargument neznanje jezika. Vsekakor je to problem, ki je realen, vendar nikakor ne bi smel biti resne ovire; če postavljamo kot pogoj za vpis na tretjo stopnjo celo znanje vsaj enega tujega jezika, bomo menda lahko zahtevali od kandidata tudi znanje dveh jugoslovanskih jezikov.

Vsaj perspektivno lahko ob tej priložnosti nakažemo še problem mednarodne integracije študija na tretji stopnji: na problem sodelovanje z inozemskimi univerzami (za sociologe bi npr. vsekakor prišlo v poštev sodelovanje s Poljaki).

Upamo, da bo posvetovanje, o katerem je bilo uvodoma govora, osvetlilo te in še druge konkretne probleme organizacije študija na tretji stopnji. Pomenilo naj bi delovni dogovor in izmenjavo izkušenj med tistimi, ki so že angažirani pri teh problemih.

Peter Jambreč

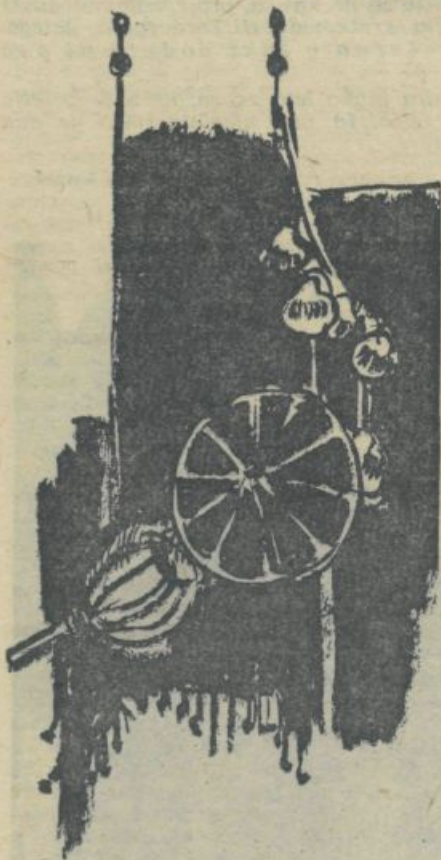
REVIIJE PROBLEMI 23

V današnji oceni revije se bom ustavil predvsem ob naslednjih člankih: ob prozi Toneta Partliča, zapisu Jolke Milič, študiji Staneta Saksida in ob Kavčičevi oceni »O položaju slovenskih revij«, medtem ko bo izšla v Tribuni posebna recenzija knjige Vladimirja Kavčiča »Od tu dalje«. Roman je izhajal v zadnjih številkah Problemov.

Proza Toneta Partliča »Ribe na plitvinah« zahteva več pozornosti in globljo analizo dela. Vsekakor moramo ob tej priložnosti pozdraviti pogum uredništva Problemov, da je v revijo, ki je (oziroma naj bi bila) naslednica (mladinske) revije Mlada pota, uvrstilo takšno prozo, ki bo zaradi obravnavanega problema, stilskega načina pisanja in zaradi nepravilne ambicioznosti po »izrednem umetniškem izražanju« navdušilo predvsem tisto število bralcev, ki so z ukinitvijo prejšnje revije izgubili svoje branje. Drugič: Partlič se je lotil perečega (in ne tako osamljenega) problema učiteljstva v vaseh, kjer so (učitelji) prepuščeni tako rekoč samemu sebi in svoji iznajdljivosti. Možnost za integracijo v vaško okolje je majhna. Giblje se na trikotni razdalji šola (in v zvezi z njo vsa kultura: od prave programov za kulturne prireditve do pomoči pri vodenju krožkov, pevskih zborov itd.), popivanje in ženske.

Prav ta trikotna relacija (kajti druga res ni!) zahteva od mladega učitelja, da s časom postane determiniran na tem področju in odtrgan od ostalega dogajanja, ki ga dejansko na vaseh skoraj ni. (Razen če ne bomo od mladega učitelja zahtevali še delovanje v kmétijskih združenjih ipd.)

Tekst je napisan tekoče, živo in na nekaterih mestih »zabeljena« s skoraj malce vulgarnim in grobim besednim zakladom,

ki pa njegovo izrazno moč in prepričljivost dela samo podkrepi. Zgodba ni nasilno skomponirana, kljub temu da je sestavljena v bistvu iz več posameznih epizod. In vsaka od teh epizod je samostojen problem; naj naštejem samo nekatere: dolgčas, ki vodi učitelja v pitje in seksualno izživljanje, problem splava, problem »historičnih subjektov« itd. Karakterji v njegovem delu so živi in dobro oblikovani: bolničarka Erna, učitelja Jože in Tomaž, predsednik zadruga, vaški reži itn.

Razprava oziroma ocena dogodkov v »Prvi polovici leta 1964«, ki jo je napisal Stane Saksida, odpira nekatere nove in zanimive poglede na delovanje književne revije Perspektivne in na vlogo univerze pri posredovanju znanja mladim visoko kvalificiranim delavcem. Kljub temu da bi človek, če bi sodil po naslovu, pričakoval oceno celotnega dogajanja v Sloveniji v prvi polovici leta 1964, se je Saksida v svojem izvajanju omejil samo na lansko leto najakutnejši problem, ki sem ga navedel že v uvodnem stavku. Če podrobno in natančno preberemo njegovo oceno, vidimo, da se začnemu, ostremu obsojanju vseh negativnih delovanj na univerzi (posredovanje znanja mladim visoko kvalificiranim delavcem) in okrog Perspektiv proti koncu vse bolj pridružuje neko kompromisno, umirjeno in končno tudi bolj razumevalno mišljenje, češ; saj ni vse tako črno, nekaj pa so le imeli prav, biti moramo uresničevalci najbolj napredne in hkrati najostrejše kritike itd., ki meče na prejšnje izvajanje članka in na prejšnje avtorjevo prepričanje nekoliko čudno senco.

Uvodoma (v nadaljevanju) Saksida podrobno analizira, kaj vse nudi univerza študentom, ki končajo študij in se zaposlijo. Nastane vprašanje integracije tega mladega visoko kvalificiranega delavca v družbo; pot je težka, ker se zaradi nezadostne oboroženosti za reševanje nalog v svojem poklicu in družbenem okolju ne more takoj integrirati v novo okolje. Posledica tega je, da se posameznik umakne iz družbene akcije, »istčasno pa svoj umik uravnoteži z govornjem o potrebi družbene akcije.«

Saksida nadalje navaja, da prav iz takšne pozicije izhaja dejavnost večjega dela avtorjev v Perspektivah. Torej, velik del vplivov za njihovo početje ima korenine že na univerzi sami, zato lahko Perspektivne štejejo samo za tisti del mladih visoko kvalificiranih delavcev, ki se niso (zaradi premajhne vloge univerze) znali, ali se ne morejo vključiti v družbo, ki se jim zdi sovražna, »omejujoča sedanost.«

V četrtem poglavju analizira teze, ki so bile pripravljene za simpozij o slovenski kulturi, ki ga je sklicalo KUD A.T. Linhart, v petem poglavju pa rezimira svoje dosedanje delo. Članek bi bil lahko mnogo krajši, saj v zadnjem delu navaja vrsto argumentov, ki ne negirajo popolnoma delovanja Perspektiv. Saksida gre celo tako daleč, da pogumno prizna tiste točke, ki so vodile krog Perspektiv pri svojem delu in tako izgubi njegovo prejšnje izvajanje veliko na prepričljivosti.

Rezime njegovega članka bi bil lahko naslednji:

Zaradi premajhne angažiranosti univerze pri oblikovanju mladega intelektualca, se le-ta ne zna in ne more integrirati po študiju v družbo, postane alieniran, (po Saksidovem) izoliran intelektualca, ki jezno gleda na obstoječo družbo. S tega aspekta moramo tudi gledati na odločitve študentov, da so se priključili, oziroma skoraj nujno odzvali »stako kritiki« v Perspektivah kakor tudi usmeritvi, ki so jo nakazovale.«

Kavčičev članek »O položaju slovenskih revij« je pravzaprav le časovni potek vseh važnejših dogodkov od ukinitve Per-

spektiv dalje, o vlogi ter položaju drugega revialnega tiska, večina članka pa je polemika z Borisom Majerjem.

Kavčičev članek je pravzaprav nekakšno dopolnilo (ali nadaljevanje) Saksidovega lanku, kajti Kavčič obdeluje nekatera področja pravnega statusa revij, članstvo zbora sodelavcev itn., pri čemer se je Saksida ustavil.

Kljub temu, da bi bila ob zapisu Jolke Milič »Veter, popotni veter, pticam skrivnost ukradi« s podnaslovom »Generacija baržunastih, maničnih pesnikov«, primernejša popolna ignoranca tega članka, se mi zdi za potrebno, da o tem slovenskem »maničnem« fenomenu napišem nekaj misli in to iz preprostega razloga, ker se lahko pripeti, da bo takšno quasi pisanje o slovenskih pesnikih dobilo s časom stalno mesto v slovenski publicistiki. (Miličeva je že pred meseci objavila podoben umotvor v Naših razgledih). Njen zapis je zanimiv samo toliko, kolikor lahko spo-

Vinjete v tej številki: Metka Krašovec

znamo na strnjenem mestu različne izrazne možnosti za določeno besedo, npr.: veter, medtem ko po drugi strani daje popolnoma popačeno in zgrešeno sliko o pesništvu. Njenega poskusa ne morem imenovati drugače kot žaljivo igrčkanje in poskus uveljavitve (njenege subjekta) za vsako ceno v naši kulturni javnosti. Ob tem nastane naslednje spoznanje, da kdor se hoče danes uveljaviti, mora poseči po takšni-za pesnika žaljivi in diskvalificirajoči-pesniški statistiki ali nečem podobnem. Tudi se ne morem strinjati s trditvijo avtorice, ko imenuje obravnavane pesnike »naš skromni pesniški kvartet«, ker so to zelo perspektivni slovenski pesniki. Bojim se pa, da je avtorica naš skromni (in neokusni) pesniški statistik, ki zaradi siljenja v javnost in za preganjanje dolgega časa uporablja takšne eksperimente

Pesmi objavljajo: Valentin Cundrič, Cvetko Zagorski »Iz Istrskega dnevnika«, Rudi Miškot »Sence v Ločju« in Jože Olaj »Na svojem grobu«.

Osvežujoče presenečenje pomenijo predvsem pesmi Zagorskega, ki s svojevrstno toplino in preprostostjo slika istrske podoče. Njegove pesmi so neposredne, angažirane in doživete. Oblikovno ne pomenijo neke posebne novosti, medtem ko je obravnavani problem svež in zanimiv. Miškotove in Olajeve pesmi so ustaljene in oblikovno solidne. Olaj prinaša nov pogled na svoj iluzionističen jaz in to predvsem iz miselnih izhodišč. Tudi Cundriču se pozna sprememba v njegovem oblikovnem načinu pisanja. Prav ta sprememba pa negativno vpliva (vsaj v začetku) na celovitost njegove pesmi, ki je skupe med seboj ne ujemačih se delcev.

V trindvajseti številki še objavljajo: Božidar Debenjak »Socializem in neke dimenzije alienacije v nauku Karla Marxa«, Vinko Biatnik »Odnos med zakonom vrednosti in planiranjem« in Ratko Ščepanović »Ricardova analiza vrednosti.«

Tone Vrabl

SINTEZA 1

Izšla je okusno, lahko rečemo reprezentančno opremljena strokova Sintez. Nastala je ob združitvi strokovnih glasil Likovne revije in Arhitekta.

Teško je reči kaj določenega že danes, ko je pred nami prva številka, ki šele nakazuje obrise svojega namena.

Gotovo ni golo naključje, da je revija izšla iz glasil dveh smeri, ki sta bili v zadnjem času precej vsaksebi. Ena njenih osnovnih nalog naj bi namreč bila dati spodbudo za njuno združitve. Temu naj bi se pridružila še tretja smer — sodobno industrijsko oblikovanje. Ob tem se nehoti pojavi vprašanje te združitve v praksi. Nekateri od avtorjev, ki so v tej številki objavili prispevke, so poizkusili razložiti svoje poglede na to sintezo, ali pa so se je v svojih člankih vsaj dotaknili. Mislim, da je napak pričakovati hitro in nasilno rešitev, ki bo naenkrat spremenila razvoj nekaj desetletij, enako napak pa je tudi zakrivati si oči pred dejstvi ter si dopovedovati, da te stvari v času primernih oblik obstajajo.

Če govorimo o sintezi likovne umetnosti, arhitekture in sodobnega industrijskega oblikovanja, gre na začetku predvsem za odkrivanje stičnih točk vseh treh ter za oskus razširitve njihovega območja.

Naloga revije naj bi bila tudi bralcu posredovati kvalitetno kritiko arhitekture in likovne umetnosti. (Da kritike, posebno glede arhitekture, res primanjkuje, je dokaz v sami številki revije, kjer so morali avtorji sami napisati oceno svojih del.)

Ne najmanj pomembna naloga, ki naj jo Sintez opravi, pa je povezava »profesionalca« in »laika«. Če naj bo tako več kot samo reprezentančna revija, več kot strokovno glasilo, če naj bo most med znanstvenim delavcem in zainteresiranim ljubiteljem in tako prepreči »sterilnost« prvega in »neobčutljivost« ter likovno nevezgost drugega, se bo morala zadnjemu vsaj jezikovno (če se že finančno ne more) približati. Pri reviji, ki ima namen iziti štirikrat na leto, je to gotovo izvedljivo, ne da bi pri tem morala trpeti kakovost prispevkov.

Morda tudi ne bi bilo odveč, če bi se od obeh prejšnjih glasil prevzeti krog sodelavcev razširil z mlajšimi ljudmi, ki bodo prej ali slej morali danes začeto delo nadaljevati.

Alenka Jož

GLOSA

Časopisna basen iz Prekmurja

O nekdanji pokrajini svogrskih Slovencev skorajda ni mogoče zapisati kaj zanimivega, saj je v svoji ravninski razprostranjenosti tako zelo mirna, da jo je mogoče brez napora prežreti — še manj pa je mogoče povedati karkoli osebnega o ljudeh, zakaj med vsakdanjimi občani so le-ti nemara še najbolj običajni. Vzrok za takšno prvobitnost bi se morda dal poiskati v resnici, da je ravnina silno prikladna in odročna. Kajti, kako bi si človek drugače razlagal zanjo tako značilno osamljenost? Saj se celo sosedje, ki so jo sprva še kar pogosto obiskovali, dokaj neradi podaljšajo čez njen prag, čeprav nihče ne pomni, da bi se bil kdo z njimi sporekel. No, občani z ravnine — vsaj tisti, ki jo predstavljajo — zagadej se ne dobivajo kompleksov, nasprotno, skoraj zadovoljni so, da lahko vse zadeve urejajo po svoje. Seveda pa imajo potem naravno pravico, da svoje rezultate — kakršni pač so — tudi spoštujejo in jih ljubijo, zato smirno zamerijo vsakomur, ki jih pri takšni obredni moti: ob njem zadobivajo namreč čustilce tako notranjo moč in pogum, da pozabijo na vse tegobe, ki jih predvidevajo, in v hipu sem jim zaedi, da ne pogrešajo več ničesar: in v resnici jim široki svet, morje s plažami, fotografije z lune, kavbojske filme ipd.

zvečer televizija prinaša na krožniku, ljubezenske zgodbe po improvizirajo sami, zaradi česar so jim zaobrnjeni igrokazi, ki jih nemara kaj daleč kažejo, docela odveč. In zakaj tudi ne! — ko pa je njihova izpovedna potenca v primeri z resnično, dasiravno le improvizirano aferico smešno rečna in plehka: človek bi pozabil po prvi noči, medtem ko je ona, zares avtentična, zaradi svoje silovitosti dobrodošla za »ogrevanje« sbernega sestanka — po labirintih celularij pa je tako in tako tista rdeča nit, ki delovne ljudi veže v kompaktno skupnost.

Tako živijo rodoljubi malodane zares idilični; poleti se sončijo v Moravcih in Radenci, hodijo ribit v bližnjo reko, v nedeljo popoldne prestolijo čas na nogometni tekmi, nato se zvečer povesele v kavarni ali pa uživajo mir ob zabavni glasbi male skrinjice. Sicer pa je med njimi vendarle nekaj posebnega, česar bi ne bilo moč pomenovati drugače kot »dubovnost« oziroma »skulturo« — med drugim izdajajo namreč časopis, ki se docela svojevrsno omejuje samo na področje, kjer prinaša vesti, za koliko se je dvignila produktivnost, za koliko je na družbenem sektorju porasel hektarski donos, kako so zasačili divje-ga lovca, koliko zolov je zabilo prikljubeno levo krilo, v kateri gostilni bo jutri bujta repa, in nazadnje — če jim je ostalo preveč prostora — kako so v Krumplovcih po tridesetih letih z galsko proslavo obnem naštudiral veseli večer — v glavnem pa je vez vsebinska osredotočena na debato, v katerih so odborniki uspešni najti nove perspektive v že kar kočljivih gospodarskih in drugih vprašanjih. Sicer da je ob taki mešanici po-

datkov prisotna precejšnja mera familiarnosti, ki celotno branje nenavadno posladka in ga dvigne na raven sodobne višine, za katero pa je tako in tak označilna omamna zapeljivost in — skorajda bi rekli — hollywoodska enkratnost.

Za rodoljube pomeni takšen časopis pravo pravcato pecivo, saj izpričuje nenavadno kvaliteto in svetniške lastnosti svojih roditeljev, pa zaradi tega ni nič čudnega, če je takšno glasilo v čast in ponos vsej ravnini; predstavlja namreč ogledalo, v katerem se daleč prek gora zrealijo številni vzorni dosežki, rastoči iz prvobitne, nepokvarjene ljudskosti. Za afirmacijo le-teh pa so povod na razpolago strokovnjaki, ki to podobo kolikor moč natančno posredujejo daleč čez meje svoje ožje domovine, od koder prejemajo v znamenju priznanja vsi, ki se trudijo, pohvale in s tem spodbudo za nadaljnje delo. Ta priznanja so resnično porojena iz čistih spoznanj, na podlagi dokumentov, ki jih prinašajo omenjene novine.

Da pa je v njih vse zmerom v najlepšem redu, za to seveda skrbijo mnogi nepokvarjeni avtorji, zakaj držijo se načela, da se zlo tem hitreje širi, čim bolj ga razkazuješ, pa čeprav s postenimi in lepimi željami. V ta namen so številni referenti po podjetjih in ustanovah večino spekulacij in maiverzacij sproti in — treba je reči v veliki večini primerov povsem uspešno brisali s spiskov, in nova številka časopisa je zagadej se bolj deviška. Sicer pa je tako ali tako dvomljivo, da bi sliki »primeri« tudi v odsotnosti takih sodelavcev prišli na svetlo; izkušnje predrznežev, ki so take resnice kdaj vendarle

objavili, niso nič kaj dobrih — rodoljubi so jim namreč nemudoma poslali opomin, ki je zvenel že skorajda kot zakon: stare ljudi spoštujte, psov ne dražite, boga se bojte!

In s tem je ostala podoba mirne pokrajine neomadežvana. Kako tudi ne bi! Presenetljivih in dramatičnih disonanc v resnici tudi bilo ni, zakaj potomci vseh istih, ki so jih nekdo povzročali — pomelárji, trahomarji, razbojnik, sezenci, tóveji — potomci vseh teh čez poletje trumoma odhajajo na delo v Avstrijo in se težko obloženi vračajo šele pozno v novembru, ko so željni miru in počitka kot zemlja v jeseni. Za tako vedenje so jim rodoljubi nemalo hvalečni, zakaj, če drugega ne, prinašajo vsaj devize; poleg tega se jim tudi zdi — kar v izjemnih primerih tudi javno povedo — da se ljudje v zametjstvu navadijo večje pridonosti in spoštovanja do dela! Nemara se jim iz tega razloga ne mudi tudi k nobenim novim gradnjam fabrik, zakaj občani s podočelja so tako in tako bolj koristni, če težačijo za mejo A o vsem tem časopis seveda ne poroča, ker to po vsej verjetnosti ni v njegovem statusu »njegova gosposka zunanost« pa bi bila s tem neprijetno posvajkana. Končno pa bi listu, vsem njegovim frazam navkljub, bilo tu pa tam le kaj verjeti.

A večraj se je zgodilo nekaj nenasladnega; občine so namreč sporečile, da ga iz finančnih razlogov ne morejo več podpirati. Med rodoljubi je zavladala osuplost, Prša Štef pa je polajši štrigel na policio in je stopil iz lučev: »Prókletu, na, zdaj pa te mámo!« in skoraj žal mu je postalo zanj, ne zaradi tega, ker bi ga imel za svojega, ampak zato, ker mu je v trenutku postalo nekaj nerazumljivo, ni denarja za sliki, ki je ne samo hvalo.

Jože Horvat

Neodvisna Gambija

TRETJA REVOLUCIJA V ZDA

James Baldwin: Drugič agenj, CZ, Lj. 1964

Osemnajstega februarja letos je Gambija postala samostojna država

Na to področje Afrike so najprej, že v sredi petnajstega stoletja, prijadrali portugalski pomorščaki v lovu za dišavnimi. Za njimi so prišli Angleži, ki so leta 1588 tu osnovali svojo posest. Ime so ji dali po reki, ki teče skozi ta del Afrike. To je bila torej prva angleška osvojitvev na tem kontinentu. Ko so v času nastajajočega imperializma Francozi zasedli Senegal, je bilo treba potegniti razmejitveno črto med obema interesnima področjema. Angleži so tudi tu pokazali svoj upravni smisel in otok St. Mary z delom obale razglasili za svojo kolonijo, notranjost posesti pa za protektorat.

Ozemlje meri 10.370 kvadratnih kilometrov površine in ima približno 280.000 prebivalcev, ki so predvsem sudanski črnci in muslimanske veroizpovedi; belcev je malo. Je torej najmanjša neodvisna afriška dežela, tako po številu ljudi kot tudi po velikosti.

Družbena struktura Gambije ima vse znake kolonializma

Belci imajo v lasti večino zemljišč, ki so skoraj edino bogastvo te dežele. Na njihovih plantažah arašidov delajo domačini ali pa sezonski delavci iz sosednjega Senegala in iz bližnje portugalske Gvineje. Domačini na svojih skromnih posestvih pridelujejo žitarice za svoje bomo življenje. Izvoz arašidov sestavlja skoraj 90 odstotkov vrednosti vsega izvoza. Ker nima predelovalnic, mora izvažati neolusčene arašide, za svoje potrebe pa uvažati predelane olje iz te rastline. Izvažata torej nepredelano rastlino, ki ima nizko ceno in uvažata končni proizvod, ki ni tako poceni. Ostali izvozniki artikli so manj pomembni. Uvažati pa mora druge stvari. Pri tem je zanimivo, da polovica izvoza gre v Veliko Britanijo, od koder pa spet prihaja skoraj ves uvoz te dežele. To je bila načrtna politika metropole, ki je svoje posesti spravila v uvozno in izvozno odvisnost.

Politična vloga domačinov Gambije je bila skoraj popolnoma nepomembna. Deželo je upravljali angleški guverner s pomočjo izvršilnega in zakonodajnega sveta. Člani obeh političnih institucij pa so bili skoraj vsi imenovani.

Kulturne razmere so zelo slabe. Sredi sedanjega stoletja je bilo tu preko 150.000 ljudi nepismenih, kar je več kot 90 odstotkov vsega odraslega prebivalstva. Tudi na tem področju torej čakajo novo državico velike naloge.

Angleži so priznali tej posesti neodvisnost pod vplivom protikolonialnega razpoloženja v Afriki. Je pa še drugi faktor. Ozemlje je imelo važno strateško vlogo, saj leži na skrajnem zahodnem koncu kontinenta. Danes pa se je ta pomembnost zelo zmanjšala. Sicer pa imajo Britanci oporišča na otoku Ascension, ki je manj izpostavljen gibanjem na sosednjem kontinentu.

Gambija bo menda postala članica Commonwealtha, ki bo moral pomagati tej najmanjši svoji članici, da se izkoplje iz svoje materialne, politične in duhovne zaostalosti.

Pavle Čelik

Sto let potem, ko je Lincoln leta 1863 razglasil osvoboditev sužnjeve, je v Združenih državah Amerike izšlo delo Drugič ogenj. Napisal ga je črnski pisatelj J. Baldwin. To sovpadanje obeh datumov pa ni slučajno. Pred dvema letoma se je namreč v ZDA začelo široko in organizirano gibanje črncev za njihove z ustavo zajamčene pravice. Ta knjiga je mogla nastati le sredi tega gibanja in kot sinteza izkušenj tega. Socialna, politična in kulturna prizadevanja množic, ki so na najnižji stopnji v ameriški družbeni lestvici, pa so spet s svoje strani nujno potrebovala svojo ideološko osnovo.

Avtor razmišlja o svojem odnosu do sveta, do religije kot človekove alienacije, do sočloveka, pa tudi o ponašanju belcev do njega samega. Ta monolog je istočasno tudi presek zavesti potomcev nekdanjih sužnjeve. Prav v tem je velika vrednost in pomembnost te knjizice. To je v bistvu kratkoročni in dolgoročni program črnškega gibanja v Ameriki.

Zakaj je Baldwin zmogel postaviti ta program? On je intelektualec, ki je bil že od otroštva postavljen v središče bede in trpljenja, kar je sinonim za življenje dvajsetih milijonov črnih prebivalcev ZDA. Življenje je opazoval z odprtimi očmi. Življenje, to pa niso le njegovi bratje po barvi kože, ampak so to tudi ostali prebivalci Združenih držav. Zato je dojel vso globlino in širino rasnega vprašanja pa tudi problematiko vse ameriške družbe.

Črnci v Ameriki niso svobodni. Tudi njihovi sodržavljanji, ki so kot ljudje z belo barvo kože dosegli izobilje, niso svobodni. Ujeti so v skrite in njim neznanne zakonitosti kapitalistične družbe, kjer se realnost državne intervencije vse bolj umika lažni predstavi o svobodi in enakih možnostih za vsakogar. Kapitalistične zakonitosti torej omejujejo svobodo belega in črnega človeka; prvi pa je prav zaradi svoje nesvobode proglasil drugega za manj sposobnega, za intelektualno revnega, torej za nižje bitje. Osvoboditev črnega in belega človeka sta tako nerazdružno povezani. Avtor je zapisal v pismu svojemu nečaku: »Ne moremo biti svobodni mi, dokler niso svobodni oni«. Te besede so zelo podobne onim, ki jih je v predgovoru h knjigi Francois Fanona »Upor prekletih« zapisal francoski filozof Sartre. Tam je dejal približno takole: Dekolonizacije ne doživlja le svetovni Jug, ampak tudi zahodna Evropa, se pravi nekdanje metropole, saj je bil kolon v vsakem prebivalcu zahodnega sveta.

Kje je torej rešitev iz rasne diskriminacije v najbolj bogati deželi na svetu?

Baldwin je jasno povedal, da rešitve ni v novem razizmu, v rasnem sovražstvu črncev do belcev; ni v ustanovitvi črnške države; ni v ciljih gibanja Nation of Islam, ki fantazira o odrešenju iz trpljenja v novi, muslimanski teologiji in cerkvi, saj bi bila to navidezna, neresnična, onostranska rešitev in zato nerešitev. Črnsko gibanje se tudi ne more sprijazniti, da bi postavilo za svoj cilj sprejetje sedanjega tako imenovanega ameriškega načina življenja. Ne. To bi bila samo premaknitev iz vidne nesvobode v navidezno svobodo. Tu je avtor pokazal, da je na strani najbolj progresivnih sil ameriški družbi. Zapisal je naslednje besede: »Še malo nisem prepričan, da je bilo vredno osvoboditi se afriškega čarodeja, če naj zdaj — zato da bi mogel prenašati moralna nasprotja in duhovno puščobo svojega življenja — postanem odvisen od ameriškega psihiatra. Take zamenjave ne sprejemam.« Odprava rasnega razločevanja je mogoča le v skupni borbi črnega in belega človeka za družbeno preobrazbo in napredek. Tega stavka avtor sicer ni zapisal, toda to je edino možen zaključek iz njegovega razmišljanja.

Ta zaključek pa moramo gledati v povezavi s sodobnimi družbenimi pogoji, ki iz njih izvira borba črnega prebivalstva za izboljšanje razmer.

Prva ameriška revolucija — osvobodilna vojna proti angleški kolonialni nadoblasti pred dvesto leti — je prinesla svobodo črnskemu prebivalstvu tega predela sveta. Druga ameriška revolucija — državljanska vojna pred sto leti — je prinesla osebnostno svobodo črnskemu prebivalstvu. Tretja revolucija v ameriški zgodovini — sedanje gibanje črncev proti rasnemu razločevanju — pa mora prinesiti dejansko socialno, politično in kulturno svobodo prebivalcem, ki so bili ves čas zapostavljeni. Ker pa je ta dejanska enakopravnost možna le v širših družbenih spremembah, je torej tretja revolucija v zgodovini Severne Amerike dejansko na liniji družbenega napredka za ves ameriški narod.

Po uradnih podatkih je v Združenih državah danes 6 odstotkov ljudi brezposelnih. Črnska mladina sestavlja glavni delež onih, ki ne morejo dobiti dela;

njih je brezposelnih kar 30 odstotkov, belcev pa na primer 5 odstotkov. Ze ta podatek jasno kaže, da imajo belci prednost pri zaposlovanju. V južnih zveznih državah oblasti na vse načine ovirajo črnsko prebivalstvo, da bi lahko z volilno pravico prispevalo k posrednemu upravljanju zadev. Vsako leto več sto tisoč črnških otrok predčasno zapusti šole, saj njihovi starši ne zmorejo teh stroškov. Ker pa niso dokončali šolske obveznosti, ne morejo dobiti zaposlitve, ali pa se morajo sprijazniti z najslabše plačanimi deli. Revščina staršev se tako prenaša na otroke. Krog je zaprt.

Črnski delavci gradijo stanovanjske bloke, sami pa stanujejo v barakah; gradijo šole, njihovi otroci pa jih ne morejo v zadostni meri obiskovati; gradijo moderne centre, sami pa stanujejo v predmestnem getu; čistijo pločnike in ceste, a oni živijo v zanemarjenem okolju.

V borbi za izboljšanje svojega položaja pa uporabljajo metodo, ki je zelo podobna izkušnjam indijskega osvobodilnega gibanja in filozofiji Gandija. To pa je uspešno samo pod pogojem, da je to množično gibanje. Baldwin poziva svoje brate na skupno odgovornost za spremembo nečloveških razmer. »Če je tako, potem nihče nima druge izbire, kot da stori vse, kar je v njegovih močeh, da spremeni to usodo, ne glede na to, kar bo tvegati — izgon, ječo, mučenje, smrt.

To nekravno revolucijo moramo nujno povezovati s spremenjenimi notranjimi in zunanje-političnimi razmerami Združenih držav. Popuščanje napetosti med obema vojaškima blokoma se je od-

razilo v tekmovanju med Sovjetsko zvezo in Ameriko za ekonomsko premoč. To je v bistvu tekma za večjo produktivnost dela. Vse to je terjalo od ameriške vlade, da se začne v večji meri posvečati notranji problematiki. Kennedy je že govoril o načrtu New Frontier. Njegov naslednik pa je že začel uresničevati nekatere elemente tako imenovane velike družbe, ki jo je napovedal v predvolilni kampanji. Osnovna postavka tega nejasnega programa pa je brez dvoma reševanje rasnega vprašanja. Dosegel je sprejetje zakona o državljskih pravicah, začel ukrepe proti revščini, v zadnjem času pa je predložil načrt pomoči za šolanje revnih učencev, dijakov in študentov. Vidimo, da je precejšnji meri upošteval cilje črnškega gibanja. To pove, kako močna politična sila je to gibanje, ki pa je spet še bolj uspešno lahko prav zaradi Johnsonove notranje politike. Iz tega sledi, da so črnci v svoji borbi za enakopravnost najbolj napredni del ameriške družbene stvarnosti, saj so to predvsem delavci. Ne borijo se le za svoje interese, ampak objektivno podpirajo koristi vsega ameriškega delavstva. Njihovo gibanje je najbolj napreden del delavskega gibanja v ZDA. Popoln uspeh lahko dosežejo le s tem, da se združijo s sindikalnim delavskim bojem. a tudi delavski sindikati morajo odločno podpreti črnsko gibanje. Odgovornost je torej obojestranska. Interesi obeh strani so objektivno isti — to je prizadevanje za večjo vlogo delovnega človeka v družbenem dogajanju v Združenih ameriških državah.

Pavle Čelik

MEDNARODNA DEJAVNOST ZŠ

Seminar v Grenoblu

Januarja letos je bil v francoskem univerzitetnem centru Grenoblu mednarodni seminar z naslovom Internacionalno sodelovanje in razumevanje mladih. Udeležil se ga je tudi predstavnik mednarodnega odbora na naši univerzi.

PREMAJHNA UDELEZBA

Na to študentske srečanje so bile povabljene vse evropske države, oziroma predstavniki univerz, razen iz Španije, Portugalske in DR Nemčije. Vabilu pa so se odzvale Svica, Avstrija, Danska, Velika Britanija, ZR Nemčija, Francija, Italija in Jugoslavija. Ostale dežele so pokazale premajhno zanimanje za to manifestacijo. Sodelovali pa so tudi nekateri študentje iz ene azijske ter afriških držav, in sicer iz ZAR, Maroka, Tunisa, Alžirije, Kameruna, Malija, Malgaške republike in Južnega Vietnama. Vseh udeležencev je bilo 35, vsekakor manj, kakor je pričakoval prireditelj seminarja.

ORGANIZATOR SREČANJA

Je bil klub UNESCO pri centru za mednarodne raziskave in izmenjave pri univerzi v Grenoblu. To je študentska organizacija, katere naloge so deloma podobne našemu mednarodnemu odboru. Prednjači pa v primeri z nami prav po svoji raziskovalni usmerjenosti. Ta center, ki ga v skrajšani obliki nazivajo kar CREIG, je dobro založen z različno literaturo, zlasti s tisto, ki jo izdaja organizacija OZN za kulturo, znanost in prostoto. Prostori, kjer ima sedež, pa so precej tesni in študentje so mi pripovedovali, kako dolgo in težko pričakujejo preselitve v boljše delovne pogoje. Seveda sem jim rade volje verjel. Mimogrede sem se spomnil na naše prostore na Poljanski 6 in na podobne skrite želje študentskih prebivalcev te ljubljanske ulice.

DVE MANIFESTACIJI

Lani avgusta je bila v tem mestu konferenca UNESCO o mladini. Tedaj so torej starejši delegati iz mnogih držav sveta razpravljali o problemih mladega rodu. Univerza v Grenoblu pa se je odločila, da bo priredila srečanje mladih, kjer bi razpravljali o svojih vprašanjih. Iz tega se je rodil letošnji mednarodni študentski seminar. Zanimivo je, da sta v istem kraju in v mali časovni oddaljenosti bili kar dve taki manifestaciji, posvečeni mladim. To pa bomo lažje razumeli, če upoštevamo pomembno vlogo grenobelskega vseučilišča. To ni usmerjeno le v pedagoško-znanstveno in industrijsko-teoretično dejavnost, ampak tudi v mednarodno problematiko. Prav zanimanje za probleme, ki jih zajema UNESCO, je precej veliko. Tu je cela vrsta različnih visokih šol in inštitutov, od pravno-ekonomske fakultete preko visoke šole za elektroniko pa vse do inštituta za politične vede.

DELO SEMINARJA

Na plenarnih sejah smo poslušali dve predavanji. Predstavnik UNESCO je govo-

ril o lanskoletni mednarodni konferenci o mladini, predvsem o njenih praktičnih zaključkih. Predsednik francoske nacionalne komisije za UNESCO pa je govoril o socialni in civilni vzgoji v šolah, s posebnim ozrom na univerze. Pri tem ni mogel mimo, da ne bi govoril tudi o misliji Francije v sodobnem svetu, zlasti pa še v nerazvitih deželah. V diskusiji so mu prav to najbolj zamerili zahodnonemški predstavniki.

Glavno delo pa je potekalo v komisijah in sicer v grupi, ki je obravnavala socialno in civilno vzgojo v šolah, druga je razpravljala o mednarodni izmenjavi mladine in tretja o prostovoljni praksi visokošolcev v tujih deželah. Najvažnejše delo je imela prva skupina, saj je razpravljala o vzgoji sedanjih in bodočih mladih ljudi. Sam naslov te komisije pa ni bil ustrezen. Dokazoval je, da tu še vedno obstaja ločevanje človeka kot privatne osebe od človeka kot političnega subjekta.

DOLGE DISKUSIJE...

Debate so bile zelo kvalitetne. Včasih pa so tudi začle na stransko pot in se zapu so tudi začle na stransko pot in se zapustavile pri navidezno pomembnih vprašanjih, ki pa v resnici niso bila problem. Zlasti nemški delegat je so mnogo govoril o demokraciji, o odgovornosti študentov in o bistvu socialne vzgoje. Kaj kmalu pa so pokazali, da te pojme razumejo v precej ozki vsbini. Toda v tem nas niso mogli prepričati, saj so se prav tedaj godile v njihovi domovini take reči, ki so jih kaj hitro postavile na laž. Zelo zanimive diskusije smo imeli tudi v prostem času. Pokazalo se je, da je prosti čas zelo važen del seminarja, saj so tu debate najbolj sproščene. Največ novega o tujih deželah izveš prav iz debat izven delovnega urnika takšnih srečanj.

REZULTATI SEMINARJA

Zaključki, ki smo jih sprejeli, so bili predloženi na sedež UNESCO v Parizu. To so zlasti teoretična priporočila o izboljšanju sodelovanja in razumevanja mladine iz raznih krajev sveta. Soglasno smo sprejeli sklep, naj ta seminar postane tradicionalen. Nemški študentje so sprejeli organizacijo tega srečanja v naslednjem januarju.

Največji uspeh seminarja pa je po mojem mnenju že njegov odlični potek. To je dober primer za sodelovanje in razumevanje študentov iz raznih držav. Zupustili smo ga s občutkom, da smo izvedeli precej novega o drugih deželah, zlasti še o tujih študentih in o njihovih problemih. Se večji pa bi bil njegov uspeh, če bi bil bolj univerzalen, se pravi, če bi bila večja udeležba.

Pavle Čelik

Natečaj

Odbor za mednarodno dejavnost pri UO ZŠJ, Ljubljana, razpisuje natečaj za

I. dve štirinajstredni kontaktni štipendiji v Göttingenu (ZRN)

II. dve štirinajstredni kontaktni štipendiji v Gdansk (Poljska)

Natečaja se lahko udeleži vsak študent, član ZŠJ, ki izpolnjuje sledeče pogoje:

1. Ad I) znanje nemškega jezika (znanje bo preverjeno)

ad II) znanje poljskega, angleškega ali nemškega jezika

2. dober študijski uspeh

3. aktivnost v ZŠJ

Namen kontaktnih štipendij je seznanjanje s študentsko problematiko v omenjenih državah (organizacija visokošolskega študija, študentske organizacije, materialni in študijski problemi itd.).

Stroške potovanja bo plačal odbor za mednarodno dejavnost.

Kandidati naj pošljejo prošnje za:

1. Göttingen najkasneje do 5. marca 1965

2. Gdansk do 15. marca 1965

na mednarodni odbor ZŠJ, Ljubljana, Poljanska 6/II

O izboru kandidatov odloča predsedstvo UO ZŠJ.

GREMO V KINO...

ali slab okus soboške filmske publike

Vsaj, ki si v Murski Soboti zaželi vsaj malo zabave in razvedrila, ga bo pet zanesla do kino dvorane, kajti posebno v zimskem času druge izbire skoraj nima, ker je torej kulturno izživljanje skoraj nujno vezano na to ustanovo, bo prav, da nekoliko več spregovorimo o tem.

Kakšni filmi privabljajo soboško filmsko publiko, da napolnjuje dvorano do zadnjega kotička? Odgovor na to vprašanje je kaj enostaven. To so skoraj izključno ameriški ali italijanski spektakli ali pa cenene melodrame. Ze po tradiciji uprava kina Park opremi reklame za take filme z osladno vabljlivimi napismi: »Oglejte si ta nepozabni filmi, ki vam bo ostal se dolgo v spominu! In zopet presenečenje s tem filmom! Peter Kraus in Cony Frobes iz nepozabnega filma Zaljubljeni detektivi zopet na našem platnu!« (Pričujoči stavki so dobesedno prepisani z reklame za take filme!) Navadno so taki filmi za gledalce res »nepozabni«. Spomni se jih vsaj po tem, ker mora pri vsakem nekem filmu malo globlje seči v žep, kajti napis opozarjajo, da so »cene za te filme zvišane za 30 din«.

Za sam repertoar ne moremo v tolikšni meri valiti krivde na upravo kina Park, ki je v precejšnji meri odvisna od distribucijskih podjetij, vendar pa vseeno ne moremo mimo dejstva, da se na tak način okus filmskega občinstva ne sme vzgajati.

Sprašujemo se, zakaj uprava kina Park ne opozarja tudi na zares kvalitetne filme, ki jih vrtijo pred skoraj prazno dvorano (sovjetski filmi). Morda bo kdo oporekal, češ, denar je denar. Te trditve pa ne more zagovarjati s tem, da se blagajna polni na račun slabega okusa obiskovalcev kino predstav. Samo en podatek bo dovolj zgovorno povedal vse. Odlični sovjetski film »Ljudje in zveri« v dveh delih si je ogledalo zelo malo ljudi, tri četrte dvorane je bilo nezasedene, ameriški spektakel Jupitrova ljubica, ki je neprebavljiva mešanica lažne zgodovine in operetne osladnosti, je napolnil dvorano pri vseh predstavah. Isto bi ugotovili, če bi na eno stran postavili Zavoženo življenje in Novelo o šahu, na drugo pa Velikana

z Rodosa in Bravados.

Na prvi pogled se zdi, da komentar tu sploh ni potreben, pa vendar ne more ostati to vprašanje odprto. Če hočemo vzgajati človeka v socialističnem duhu, mu nikakor ne smemo dovoliti ali celo sugerirati, da se naslaja ob prizorih iz divjih in surovih ameriških westernov, ki so posneti skoraj izključno po načelu: »Sto mrtvih za sto dinarjev«.

Gledalca bi morali privedi do tega, da bo znal prisluhniti realnemu življenju, občudovati lepoto pokrajine in ob posameznih prizorih odkrivati resnično lepoto in umetnost.

Potrebe že več let narekujejo, da bi vsaj v srednje šole uvedli filmsko vzgojo, kjer bi si mladi ljudje pridobili vsaj osnove filmskega jezika in filmske tehnike ter da bi znali film tudi pravilno oceniti, ne pa da ostajajo ob njem samo indiferentni opazovalci. Potem se ne bi dogajalo, da skupina srednješolcev, na poti iz kina domov, takole »kritizira« film: »Film je bil čisto zanič, ker so bili samo štirje mrtvi. Gregoryja Pecka sem že gledal v filmih, kjer jih je pobil na duceate.«

Janez Konkolič

Prvi zbor Tribune je dal pobudo, da se sedanja oblika rubrike Srednješolci razširi, ker ne ustreza več namenu. Ta sugestija nas je samo opogumila, ker smo že tudi sami razmišljali o nečem podobnem. Koncept lista kot celote, da se po svojih možnostih vključuje ne samo v študentsko, ampak v vse sfere družbenega življenja, zahteva tudi od naše strani, da začnemo obravnavati mladino in njene probleme ne več samo po šolah in domovih. Zdi se namreč, da ostali listi mnogo premalo paznje posvečajo zlasti delavski in kmečki mladini, ki se bori pri svojem delu še z večjimi problemi kot srednješolska. Vključevanje mladih v sistem delavskega

KORIŠČENJE PROSTEGA ČASA

Čeprav je od posvetovanja o koriščanju prostega časa mladine, ki je bilo na CK ZMS, preteklo že precej časa, smo se vendarle odločili, da o tem poročamo. To je v naši družbi problem, ki ni samo produkt trenutnih razmer, ampak obstaja že precej dolgo, le da smo ga začeli reševati načrtno šele v zadnjem času. Udeleženci posvetovanja so govorili predvsem o možnostih, ki jih trenutno ima mladina pri izbiri svojega prostega časa ter dali nekaj predlogov, kako naj bi se mladina čim bolj aktivno vključila v okviru danih možnosti v že obstoječe oblike, ki jih nudi ZM v svojih specializiranih organizacijah.

Glavna pomankljivost pri doseganju delu na tem področju je predvsem ne-povezanost programiranja dejavnosti. Tako smo nenadno postavljeni pred dejstvo, da je Zveza mladine edini akter, ki skuša sanirati stanje, ki je v nekaterih komunah precej kritično. Pomanjkanje finančnih sredstev je večkrat vzrok, da pa deajo v vodo še tako lepi načrti. Mladinski organizaciji moramo najbolj očitati, da ne najde povezave z ostalimi družbenimi organizacijami, ki naj bi se ukvarjala z organizacijo izrabe prostega časa na zdravi in koristni osnovi. Večkrat pa pri-

de do izraza neke vrste celovstvo, ko posamezne organizacije v občini pripravijo neko prireditev le za ozek krog mladine. Mislim, da taka miselnost, ki jo lahko očistamo predvsem nekaterim šolam, največ škoduje zlasti tisti mladini, ki je v tem pogledu tudi najbolj ogrožena, se pravi: delavski in kmečki.

Posvet je dal tudi nekaj zanimivih predlogov, ki pa bodo ostali ponovno le na papirju, če ne bodo občine končno le spoznale, da so sredstva, ki jih dajo v ta namen, koristno izrabljena. Poudarili so, da so ponekod kljub skromnim sredstvom dosegli pomembne uspehe, ker so združevali sredstva in zlasti, ker so sodelovali s sorodnimi organizacijami.

Nepoznavanje želja mladine vodi v stihijsko pripravo širših akcij, ki pa se pojavljajo le občasno, primanjkuje nam pa stalnih programov, ki bi načrtno delali na področju kulturne zabave. Koriščenje že obstoječih kapacitet je nezadostno, ker prav tako primanjkuje programskega usmerjanja. Ker ni sposobnih organizatorjev, mladina noče zahajati v centre, ki so že tako maloštevilni. Tako nekatere specializirane dejavnosti mladine, predvsem na področju kulture, v zadnjih letih stagnirajo, ker nimajo mladih, da bi dejansko zaživele s tistimi in za tiste, ki so jim v prvi vrsti namenjena.

Ker ni načrtnosti, tudi družbeni organi kot so občinske skupščine, ne posvečajo dovolj pozornosti delu z mladino, oziroma programi, ki zahtevajo sredstva le težko prodrejo, ker so največkrat premalo utemeljeni. Zato bo treba že v bližnji prihodnosti vsebinsko analizirati potrebe ter jih posredovati odgovornim organom, ker sicer lahko v nekaj letih pride do stanja, da bo ob dvigu vseh ostalih oblik družbenega življenja mladinska rekreacija in družbena vloga, ki se ob tem razvija in izraža, ostala na sedanjem nivoju, v primerjavi z razvojem družbe pa močno zaostala. Sedemletni perspektivni plan razvoja bo kot eno izmed postavk vsekar moral vnesti tudi programiranje, kako se bo sedanja in generacija za nami kulturno in koristno zabavala.

i. m.

OB ROBU RAZPRAVE O TELESNI KULTURI

Zakaj ostajamo le pri besedah?

V času ko se o koristnosti in potrebi telesne kulture, posebno študentov, zopet na veliko razpravlja na vseh nivojih od Zveze za telesno kulturo Jugoslavije in vseh republik, tako do Zvezne skupščine, se moramo le vprašati, čemu pravzaprav služijo vse te razprave, ko pa ostajamo že leta in leta le pri besedah. Menim, da smo v fazi, ko potrebe telesne vzgoje in rekreacije ni treba skoraj nikomur več dokazovati, zato je boljše, da že tolikokrat izrečene besede končno spremenimo v dejanja, kajti vse večje število zdravstveno ogroženih študentov nas že opominja na to.

Dolgo časa so se merodajni na ljubljanski univerzi izgovarjali, češ da za telesno vzgojo med študenti ni zanimanja. Menim, da so študentska društva pri Zvezi študentov imela pozitivno vlogo, saj so v veliki meri uspela v kratkem času zainteresirati študente za šport in rekreacijo. Tako smo torej tako daleč, ko bo treba študentom omogočili bavljenje s telesno vzgojo, pri tem pa bo seveda treba iti v vse večjo množičnost. Zal pa smo se lahko prepričali, da so bile besede, da bodo študentom na razpolago telovadnice in igrišča, ko bomo dočakali iniciativo po športnem udejstvovanju od njih, le prazne obljube. Vse besede, kakor mnoge druge, ki jih vse preveč radi izrečemo na raznih sestankih, še niso dobile svojega zaledja, storjeno ni bilo ničesar, ali skoraj ničesar, da bi jih konkretno uporabili v praksi.

Lahko pa ugotovim, da v vseh predvidenih študentskih novih gradnjah ni niti v eni predviden en sam prostor, ki bi študentom služil kot športna dvorana. Razen v študentskem naselju ni nikjer primerljivih športnih igrišč, dostopnih študentom. Čeprav je nogomet najbolj priljubljena športna panoga, ni v vsej Ljubljani niti enega nogometnega igrišča, ki bi bilo dostopno vsakemu študentu.

V času, ko se najemna za eno samo uro vadbe v telovadnicah vse bolj približuje astronomskim številkam in se poleg tega natrpa po 50 in še več študentov isto-

časno vanje, bi bilo dobro, da bi poskušali najti drugo rešitev. Že nekaj let namreč govorimo o gradnji študentskega športnega centra v študentskem naselju. Načrti so verjetno že gotovi, vendar se da ni denarja, da bi pričeli z gradnjo. Če smo že zapravili precejšnje vsote, da smo napravili načrte, bo treba le najti možnost, da zadevo tudi dokončamo, kajti drugače smo zopet delali »nič« brez krčmarja«. Menim, da bi vire sredstev iskali tudi na fakultetah, saj bi verjetno enostaven račun dokazal, da je racionalneje tudi fakultetam vložiti nekaj denarja v

Študentsko tekmovanje v Švici

Pred dnevi sta se v Ljubljano vrnila študenta ljubljanske univerze DRAGO JEMEC in GREGOR ŽITKO, člana študentskega smučarskega kluba Akademik (nekdanji smučarski klub Olimpija), ki sta odšla v Švico kot predstavnika Zveze študentskih športnih organizacij za telesno kulturo. Obisk je bil namenjen predvsem krepitevi tradicionalnega prijateljstva med ZŠOTK in gostiteljem, švicarskim študentskim športnim klubom.

Tekmovanja v dveh veleslalomih in slalomu (smuk je odpadel zaradi pomanjkanja snega), ki je bilo v smučarskem zimsko-sportnem središču Villarsu, so se udeležili vsi najboljši študentje — smučarji iz vse Evrope. Nastopilo je 150 tekmovalcev in tekmovalk. V vseh disciplinah so zmagali predstavniki Zvezne republike Nemčije, za katero je nastopal tudi znani državni reprezentant Vogler. Vremenski pogoji za tekmovanje iso bili najugodnejši, tako da je bilo mnogo tekmovalcev diskvalificiranih, še več pa se jih je moralo vračati, ker so zgrešili vratca, saj je bila vidljivost minimalna. Med njimi sta bila tudi oba naša zastopnika, ki sta se, kljub precejšnji smolni in močni konkurenciji, kar dobro odrezala.

In še njun plasma: Slalom (80 tekmovalcev). 11. Jemec, 20. Žitko Prvi veleslalom: 29. Jemec, 42. Žitko Drugi veleslalom: 24. Jemec, 44. Žitko Kombinacija: 15. Jemec, 24. Žitko.

s. r.

ta športni center, kakor pa vsako leto dražje plačevati najemnine telovadnic, izven zimskega časa pa še nadalje prepustiti študenta ulici in gmajni, ki je pa k sreči ni v bližini.

Menim, da bi se vsak vloženi dinar kaj kmalu bogato obrestoval, študentje pa bi dobili prostor, ki jim ga že dolgo časa obljublamo in ki jim ga, kot vse kaže, še dolgo let ne bomo dali. V zadnjem času slišimo, da so ostale nekaterim fakultetam milijonske vsote iz lanskim dotacij. Prav gotovo se je nekaj tega »odvečnega« denarja nabralo tudi na račun študentske rekreacije, saj vemo, da dobi vsaka fakulteta vsaj 500 dinarjev na študenta za šport in telesno vzgojo, pogostokrat pa istočasno slišimo, da naletijo študentje pri fakultetnih upravah pri svojih zahtevah običajno na gluha ušesa.

Menim, da je čas, da uvidimo, da s takšnim varčevanjem ne bomo nikomur koristili, saj bo škoda večja, ko bo približno 10 odstotkov študentov — diplomantov po nekaj letih službe omagalo in bodo dejansko pričeli živeti na račun družbe. Zato je čas, ko že imamo načrte in tudi del sredstev, da potrkamo sedaj na vsa vrata, istočasno pa vsaj eno leto združimo tudi sredstva vseh fakultet in končno prenehajmo študentu le obljubljati, ampak mu skušajmo tudi nuditi pogoje za šport.

Srečko Rutar

Ne samo množičnost — tudi kvaliteta

Planinska organizacija na univerzi skuša v svoje vrste pritegniti čim več članstva. Običajno dosežemo množičnost z organizacijo izletov v planine, s pohodi in tabornjenji, kjer lahko sodelujejo vsi, ki to žele. Za takšno vrsto planinske rekreacije ni potrebno kakšnih večjih sredstev niti kakšne druge opreme.

Vendar je precejšnja razlika med množičnostjo in kvalitetnim visokogorstvom ali alpinizmom, kakor ga običajno imenujemo. Ukvarjanje z alpinizmom je namreč nemogoče brez sredstev za opremo, ki je zelo draga in je v glavnem planinska organizacija na univerzi nima. Razen tega pa ta vrsta rekreacije zahteva mnogo požrtvovalnosti, odpovedi in znanja alpinistike, ki se je lahko naučimo na raznih tečajih te vrste. Zaradi tega je takšnih planincev na naši univerzi in nasploh zelo malo, saj se planinstvo razume bolj kot let, recimo počitničarjev v planine.

Morda je vzrok za to tudi dosedanja orientacija planincev, ki so največjo pozornost posvečali množičnosti. Planinska organizacija na naši univerzi pa bo v prihodnje posvečala več pozornosti razvoju vrhunskega planinstva ali alpinizma, to se pravi, ne samo množičnosti, ampak tudi kvaliteti.

Lahko pa se zgodi, da bo ta orientacija ostala le na papirju, če bodo planinci še nadalje ostajali brez sredstev, ki so nujni za nabavo najpotrebnejše opreme.

s. r.

Čeprav so predavanja na vseh fakultetah že v polnem teku, so smučarji po vsej Sloveniji še polna študentov. Zanimivo je, da so se študentje pri smučanju sami raje orientirali na čas, ko že tečejo predavanja, kakor pa na drugo polovico januarja, ko so v večini primerov opravljali izpite. Tako za tečaje v januarju ni bilo večjega zanimanja, medtem ko so vse kapacitete za ves februar polno zasedene.

Prav v tem času tečejo zadnji dnevi študentom, ki smučajo na Sorci, Mežakih, Vrščici in v Kranjski gori, medtem ko pa bo te dni na Vojsko šole odšla zadnja skupina, v kateri so medicinci in absolventi.

Po prvih vestih so dosedaj letošnji tečajji presenetljivo dobro uspeli, čeprav brez takšnih, ki so končali v mavcu, tudi tokrat ni šlo. Poleg že lanskoletne dobre organizacije, je bilo smučarjem naklonjeno tudi vreme, ki je lani precej nagajalo, tako da vsak dan srečujemo na ulici in v predavalnicah zagorele obraze. Naš posnetek prikazuje skupno tečajnikov, ki se utrjujejo, toda zadovoljni, po sedemdnevi ceni rekreaciji vračajo v predavalnice, laboratorije in kdo ve kam še.

Opozarjamo bralce, da bomo o letošnjih smučarskih tečajih obširneje poročali v eni izmed prihodnjih števil.

Z VEČNE POTI

Snov debat in razgovorov je letos med študenti gozdarstva in lesarstva na ljubljanski gozdarski fakulteti vedno ista: vprašanje staža novih diplomantov, neurejeno vprašanje počitniške prakse, stalni problemi glede skript in strokovne literature in nekako že tradicionalno vprašanje absolventske zaključne ekskurzije. Fakultetni odbor Zveze študentov gozdarstva in lesarstva je doslej organiziral med študenti več prostih diskusij, katerih zaključke o že navedenih štirih temeljnih problemih je na podlagi splošnega mnenja vzel kot temelje in izhodišče za nadaljnje delo, ki bo težilo za tem, da se ti problemi čim prej rešijo.

Najaktualnejše je prav gotovo vprašanje staža, ki do sedaj še ni urejeno. Študentje sami do tega vprašanja niso zavzeli nekega določnejšega stališča, zavzeli pa so se predvsem za to, da se novopečenim inženirjem gozdarstva in lesarstva na njihovem prvem delovnem mestu nudi vsa možna strokovna in mentorska pomoč, ne pa, da ostane mlad človek nekje odrinjen od dogajanja in prepuščen sam sebi ter s tem izgubi vso voljo do še nadaljnjega strokovnega izpopolnjevanja.

Glede počitniških praks slušatelji menijo, da štipenditorji ne bi smeli trmasto zahtevati od študentov, da na vsak način poleti odidejo na prakso. Tega si predvsem študentje nižjih letnikov pri izredno zaostrenem režimu študija, ki zahteva kontinuiran šudij tudi med počitnicami, ne morejo privoščiti. Kaj je potem bolj gospodarneje za družbo mesec počitniške prakse ali študentovo izgubljeno leto?

Problem skript in strokovne literature je kot vedno pereč. Medtem ko so na primer v tujini nekatere strokovne novice znane že dolga leta, jih pri nas morda šele začnemo spoznavati. Tako capljamo za razvojem, strokovnost novih strokovnjakov pa je seveda problematična. Ker pa je seveda popolnoma nemogoče, da bi vso strokovno literaturo prevajali, je prišla iz vrst študentov pobuda, da se v naslednjih letih v učni načrt vnesen obvezen tuj jezik. Hkrati naj bi tudi vsa podjetja lesne in gozdarske stroke pokazala malo več razumevanja in bi s posebnim skladom, kolikor ga še ni, pospešila prevajanja strokovne literature in nabavo tuje literature, kar bi nedvomno močno pozitivno vplivalo na strokovnost dela.

Porazno je tudi stanje glede absolventske strokovne ekskurzije, saj si zaradi pomanjkanja sredstev absolventi ne morejo privoščiti niti izleta po-Jugoslaviji, kaj šele v tujino. O potrebnosti absolventske ekskurzije je menda odveč govoriti. Študentje so soglasno menili, da je nujno, da se absolventska ekskurzija vključi v program rednega študija.

Na podlagi splošnega mnenja vseh študentov o opisanih problemih, je fakultetni odbor Zveze študentov gozdarstva in lesarstva točno zavzel svoja stališča. Odbor je tudi sklenil poiskati pot, po kateri bi stopil v najneposrednejši stik s predstavniki vseh tistih forumov, za katere vemo, da morajo biti zainteresirani za probleme študentov gozdarstva in lesarstva in ki so dolžni prispevati svoj delež pri razreševanju te problematike.

M. Smolej

NOVICE IZ MARIBORA

V Mariboru, ki se vse bolj razvija v drugi slovenski visokošolski center, so pred dnevi odprli prvi študentski dom. Potrebo po njem so v Mariboru čutili že dalj časa, saj je preko 50 procentov vseh mariborskih študentov iz ostalih republik, pa tudi med ostalimi je precej študentov iz vse Slovenije. Novi dom, v katerem bo prostora za 180 študentov, je slovesno izročila svojemu namenu predsednica mestnega sveta Maribor Vera Kolarič. Najbolj razveseljivo pa je, da razpolaga novi dom s primerno dvorano, ki jo bodo lahko izkoriščali za študentske kulturno-zabavne prireditve. Pomanjkanje takšnega prostora v Mariboru je zelo pereče in ni čudno, da so ugotavljali, da so edino zatočišče mariborskih študentov gostinski lokali.

Isti dan kakor študentski dom, pa so v Mariboru odprli tudi nove prostore višje stomatološke šole. Dejstvo, da so imeli stomatologi v Mariboru pouk kar na petih različnih delih mesta, je v veliki meri oviralo študente in predavatelje pri sodobnem pouku. Z vselitvijo v nove adaptirane prostore štirinadstropne stavbe ima ta šola zelo ugodne pogoje za svoj nadaljnji razvoj, saj bo v eni stavbi združeno vse potrebno za teoretično in praktično delo, poleg tega pa bodo pričeli tudi z znanstveno-raziskovalnim delom. Razveseljiva novost pa je, da bodo v novih prostorih šole uvedli tudi nočno dežurno službo, kar bo velikega pomena za vse Maribor, saj sedaj nočne dežurne službe nima nobena mariborska zobna ambulanta.

Za višjo stomatološko šolo v Mariboru, ki je v štirih letih svojega obstoja dala že nad 50 diplomantov, ti so že nekoliko ublažili pomanjkanje zobozdravstvenih kadrov, je vselitev v nove prostore prva velika delovna zmaga in potrebna osnova za še uspešnejše nadaljnje delo. Naj omenimo, da je mariborska višja stomatološka šola za Slovenijo velikega pomena, saj je približno pet procentov diplomantov-nadaljuje študij na drugi stopnji v Ljubljani in tako kar v najmanjšem času zalaga zaledje s prepotrebni zobozdravstvenimi delavci.

S. Rutar

TRESLA SE JE GORA, RODIL SE JE - POPOTNIK

RAZPIS

Na podlagi 5. člena pravilnika o nalogah sklada Prešernovih nagrad za študente univerze v Ljubljani objavlja upravni odbor sklada po sklepu seje z dne 30. januarja 1965

RAZPIS

za podelitev Prešernovih nagrad za študente za leto 1965.

Ob tem razpisu smatra upravni odbor sklada za potrebno, da na podlagi izkušenj zadnjih let opozori študente, predvsem pa fakultete in njihova vodstva, fakultetne učitelje in sodelavce na naslednje:

podeljevanje Prešernovih nagrad študentom ljubljanske univerze ima namen vzpodbujati med študenti prizadevanje za samostojno raziskovalno delo. Merilo, da se neko delo nagradi, sta v prvi vrsti njegova kvaliteta in izvirnost. Upravni odbor sklada sodi, da je sicer treba stremeti predvsem za tem, da bi se za sodelovanje v natečaju izdelovale posebne naloge, vendar pa je prav tako mogoče, da se udeležijo natečaja študentje s svojimi ma-

gistrskimi, diplomskimi in seminarskim nalogami. Pravilnik to v drugem odstavku 7. člena izrecno dopušča. V poštev pa lahko pridejo le magistrska, diplomatska in seminarska dela, ki so bila kot taka ocenjena z odlično oceno.

Upravni odbor sklada Prešernovih nagrad meni, naj bi vsi prizadeti skušali presojati možnosti študentov za udeležbo na tem natečaju s kolikor mogoče enotnimi merili v sodelovanju s fakultetnimi študijskimi komisijami in da bi najboljše izdelke predložili za nagraditev brezpogojno do 20. januarja naslednjega leta. S tem bi brez dvoma dosegli večjo enakomernost v predlogih posameznih fakul-

Upravni odbor priporoča vsem fakultetam, naj ob upoštevanju določil pravilnika o nalogah sklada Prešernovih nagrad za študente, objavljenega v 14. številki Objav univerze v Ljubljani, in tega razpisa posvetijo temu vprašanju primerno pozornost, da bi bil s tem v kar največji meri dosežen smoter, ki ga imajo Prešernove nagrade za študente.

Predsednik sklada
Prešernovih nagrad:
rektor prof. ing. Albert STRUNA

PETINŠTIRIDESET LET NAŠE UNIVERZE

Ljubljanska univerza je v letošnjem študijskem letu stopila v 45-letnico svojega obstoja. Zakon o ustanovitvi je bil sprejet 17. julija 1919, veljaven pa je postal šest dni kasneje.

V tem sestavku bom skušal odgovoriti na naslednja vprašanja, ki se nujno postavljajo tistem, ki se zanimajo za preteklost naše najvišje prosvetne ustanove:

1. Zakaj smo Slovenci dobili svoje vseučilišče tako pozno?
2. Zakaj se je napredno študentsko gibanje v medvojni Ljubljani tako razmahnilo?
3. Kakšne spremembe je po socialistični revoluciji doživela aktivnost akademske mladine?
4. Kateri so bistveni elementi povojnega razvoja naše univerze?

Šlo je za koristi habsburške vladarske hiše

Slovenski narod ni dobil svoje univerze dosti prej kot večje kolonialne dežele, ki so ječale pod jarmom evropskih metropol, hkrati pa mnogo kasneje kot zaahodnoevropske države. Vzroki so v zgodovinski usodi našega ljudstva.

Leto 1848 je prvič jasno postavilo zahtevo po slovenski univerzi. Nosilci te ideje so bili domači študentje, ki so na avstrijskih visokih šolah pridobivali znanje in ga tudi v veliki meri dajali v zakladnico evropske kulture. Doba taborov je to misel ponesla med širšo množico. Ob prelomu stoletja pa je vse večji nemški nacionalizem spet pospešil prizadevanja za slovensko alma mater.

Dunaj je bil gluha za te zahteve. Obrazložitev je bila kratka in stalno ista: ni denarja. Narod, ki je s svojim presežnim delom podpiral kulturni razcvet habsbur-

ške prestolnice, za sebe ni imel toliko sredstev, da bi osnoval lastno univerzo. Bil je torej ekonomsko izkoriščen, to pa je pogojevalo zaostajanje tudi na drugih področjih. To je bila ena stran problema. Po drugi strani pa monarhija ni hotela dovoliti v središču slovenskega ozemlja narodnega kulturnega žarišča, ki bi vzgajalo posvetno izobraženstvo slovenskega ljudstva. V interesu izkoriščanja je bilo, da se inteligenca šola na nemških vseučiliščih. Kot tretji zaviralni faktor pa se mi zdi potrebno omeniti še strankarske razprtije na Slovenskem. Pokazalo se je, da narod, ki je bil politično neenoten, tudi v kulturnih stremljenjih ni mogel preko strankarskih nasprotij.

Študentsko revolucionarno gibanje se združuje z revolucionarnim delavskim gibanjem na Slovenskem

Ob ustanovitvi je ljubljanska univerza imela pet fakultet: pravno, teološko, filozofsko, medicinsko in tehniško. To je bil koncept tradicionalnega evropskega vseučilišča, če izzamemo tehniko, ki je bila nov in edinstven element med takratnimi tremi jugoslovanskimi (oziroma kraljevine SHS) univerzitetnimi središči. Toda medicina je imela samo dva pripravljalna letnika.

Predavanja so se z velikim navdušenjem začela v decembru leta 1919, na pravo pa šele v letnem semestru naslednjega leta. Vseh vpisanih slušateljev je bilo 743, študentk pa le 26. Toda navdušenje je kaj kmalu začelo pojemati, tako med profesorji kot tudi med študenti. Ze v drugem šolskem letu je vlada v Beogradu postavila vprašanje o obstoju vseh petih fakultet v Ljubljani, ker da ni dovolj denarja na razpolago. Ta Damoklejev meč

je visel odslej vso dobo stare Jugoslavije nad slovensko univerzo. Pod vprašaj so prihajale v raznih časih različne fakultete; edino pravo je bilo izjema. Morda bo to bolj jasno, če upoštevamo dejstvo, da je ob nastanku jugoslovanske države bilo na Slovenskem skoraj 1800 tujih uradnikov. Te je bilo treba nadomestiti in to je bila naloga juridične fakultete. Zanimiva je tudi primerjava med vladajočo slovensko stranko in med tem, katera šola je bila v nevarnosti za ukinitve. Ko so bili na oblasti klerikalno obarvane politične grupacije, so se zaletavale zlasti v tehnično fakulteto; če pa so bili v vladi liberalci, so grdo gledali zlasti teologijo.

Univerza se je torej borila z velikimi materialnimi težavami. Beograd je vse njene proračunske predloge krčnil na minimum. Med študenti se je širil dvom. Po Sloveniji so bila protestna zborovanja. Celo naši izseljenci, predvsem oni iz Amerike, so se potegnili za ljubljansko univerzo in jo tudi materialno podprli. Vsak študent, ki je imel odprte oči, se je v onih razmerah moral zamisliti nad sledečim napredjem: njegova domovina, ki je bila v okviru stare jugoslovanske države najbolj razvito področje, ni imela toliko sredstev, da bi zagotovila normalen razvoj vseučilišča. Po drugi strani pa je politika slovenske buržoazije v smislu jezika na tehnični objektivno škodila slovenskim interesom. Kdor je potemtakem podvomil v Beograd, je moral posumiti tudi v Ljubljano.

V takih pogojih se je napredno študentsko gibanje srečalo z delavskimi težnjami. Ob srečanju je prišlo do sodelovanja, kajti obema je bil skupen boj za napredek lastnega naroda. Iz vrst študentov so izšli vidni komunisti-voditelji socialistične revolucije.

Cilj študentskega gibanja danes še vedno - prispevek k naporom za zgraditev boljšega sveta in človeka

Po revoluciji, ko so nastale nove družbene razmere, se je smer študentskega gibanja pri nas bistveno spremenila: ne več boj za strmoglavljenje kapitalistične diktature, ampak prizadevanje in sodelovanje pri graditvi nove družbe. To pa v pogojih študija na univerzi pomeni napore za čim boljši in poglobljen študij, aktivno delo pri upravljanju univerze in tudi prispevek k materialni izgradnji. V svoji zunanjepolitični dejavnosti pa se je naša organizacija usmerila v sodelovanje z vsemi naprednimi mladinskimi gibanji. ZSJ je ponesla v študentski svet prakso in teorijo aktivne miroljubne koeksistence.

Če je vsa družba v gibanju, mora biti tudi univerza v gibanju

Povojna industrializacija naše dežele in družbeni procesi, ki so z njo povezani, so zahtevali povečanje števila strokovnjakov in njihovo raznovrstnost. Posledica teh objektivnih zahtev je bila ustanovitev novih fakultet, katerih ima danes naša univerza devet. Poleg tega so nastale še višje in visoke šole. Posledica naglih družbenih preobrazb je bila tudi reforma pouka samega. Njen velik uspeh je brez dvoma dejstvo, da študiramo bolj intenzivno. Včasih pa se je izvajala preveč formalno in premoš vsebinsko. Naloga študentov, profesorjev in družbenih faktorjev je, da se pozitivne pridobitve ohranijo in razvijajo, negativni elementi v reformi pa odpravijo, saj je to pot, da univerza najde svoje pravo mesto v naši družbi.

Pavle Celik